

naukam.triada.in.ua

НАУКОВЕ МИСЛЕННЯ

Громадське об'єднання «ВЕКТОР ПОШУКУ»

ЗБІРНИК СТАТЕЙ
учасників тринадцятої всеукраїнської
практично-пізнавальної конференції

"НАУКОВА ДУМКА СУЧАСНОСТІ І МАЙБУТНЬОГО"

Дніпро, 2017

ЗМІСТ

Галузь «Філологія»:

Башинська А.В. ЕТНІЧНІ СТЕРЕОТИПИ І ЯРЛИКИ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО АФРО-АМЕРИКАНЦІВ.....	3
Дідик О.О. THE IMPORTANCE OF BILINGUAL EDUCATION IN EARLY YEARS ..	7
Логвиненко І.А. СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ТУРЕЦЬКИХ АНТРОПОНІМІВ	11

Галузь «Філософія»:

Блащишин О.И., Яценко А.И. ЭТИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ НАУКИ	16
Блащишин О.И., Яценко А.И. ЭТНОС НАУКИ И ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ УЧЕНЫХ	21

Галузь «Економіка»:

Ігнатенко О.П. ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ : ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ	26
Куценко Є.К. ТЕОРІЇ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	29

Галузь «Менеджмент»:

Короцинська Я.А. МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ	32
Недірова З.А., Мосійчук І.В. ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ	35
Османова О.Б., Мосійчук І.В. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	37

Галузь «Інформаційні технології»:

Ільченко М.Ю., Цурін О.П., Прасолов А.П. СИСТЕМА АНАЛІЗУ ПІДРОЗДІЛІВ УНІВЕРСИТЕТУ ПО ДАНИМ GOOGLE SCHOLAR	40
Тищенко Г.В., Бищенко Ю.А. СИСТЕМИ ЗБОРУ ДАНИХ З ВЕБ-РЕСУРСІВ	46

Галузь «Дизайн»:

Катсон М.В. ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПЦІЇ ДИЗАЙНУ ПЕРШИХ ТА СУЧАСНИХ ВСЕСВІТНІХ ПРОМИСЛОВИХ ВИСТАВОК	50
---	----

Галузь «Методика навчання і виховання»:

Барило С.Б. АНАЛІЗ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ	55
--	----

Галузь «Сільське господарство»:

Жилін В.М. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІДТВОРЮВАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ НА РІВЕНЬ ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ МОЛОЧНОГО СТАДА	59
--	----

Кулик М.І., Рожко І.І., Погребняк В.Р. ДИНАМІКА РОСТУ І РОЗВИТКУ РОСЛИН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР	62
---	----

Лубковська В.Д. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЛІНІЙНОЇ НАЛЕЖНОСТІ НА ЕКСТЕР'ЄРНІ ОЗНАКИ КОРІВ МОЛОЧНОГО СТАДА	66
--	----

Павлюк С.В. ОЦІНКА ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ НА ПІДСТАВІ РІВНЯ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ЇХ ДОЧОК	69
--	----

Галузь «Ветеринарія»:

Ищенко Т.А., Захлистун Є.Т. СЕЧОКАМ'ЯНА ХВОРОБА КОТІВ	73
--	----

ЕТНІЧНІ СТЕРЕОТИПИ І ЯРЛИКИ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО АФРО-АМЕРИКАНЦІВ

Башинська Аліна Вячеславівна
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
Навчально-науковий інститут іноземної філології
м. Житомир

На початку ХХІ століття у зв'язку із загостренням міжетнічної напруги, її впливу на соціальні і політичні проблеми суспільства виникає необхідність спеціального вивчення впливу міжетнічних відносин на самосвідомість представників різних етнічних груп [10, с. 113]. Основним змістом етнічних стереотипів є семантичні елементи природної мови – вербальні значення. Мовна свідомість створює ментальні образи людей, місць, подій, ситуацій і дій, які сприймає у вигляді стимулів, незалежних блоків інформації. Звідси виникають поняття, що формують стереотипи, за допомогою яких відбувається функціонування свідомості. Стереотипи можна розглядати як „особливі типи рольових схем, які організують попередні знання і очікування особистості стосовно інших людей, які підпадають під конкретні соціально визначені категорії” [2, с. 6]. Рольова схематика може базуватися на таких чинниках, як стать, раса, вік або заняття тощо. Отже, індивіди, які належать до стереотипної мовної групи, є схожими один на одного і відмінними від інших груп за деякими атрибутами, і передусім, на наш погляд, за етнічною приналежністю. Ці атрибути можуть бути представлені як основні частини механізму виникнення упередженості у певному мовному середовищі. Загальновідомо, що американське суспільство, як частина англосовітського світу, власне його етносоціальна структура, представляє своєрідний конгломерат із представників різних націй та рас, "плавильний казан" різноманітних етнокультурних традицій, що в процесі асиміляції, або американізації, адаптувалися до способу життя Сполучених Штатів Америки. Єдність у сприйнятті ціннісної та ідеологічної орієнтації американського суспільства, відданість способу життя США не усувають суперечностей та антагонізму, проявів дискримінаційного чи зневажливого ставлення щодо представників тих чи інших етнічних спільнот у межах єдиної американської нації [1, с. 95]. Суб'єктивний аспект міжетнічних стосунків в американському соціумі відображається у мові, передусім на її субстандартному рівні, акумулюючись у досить великий пласт етнічних слів-прізвиськ в американському варіанті англійської мови. Ці найменування-прізвиська зафіксовані як у словниках американізму та словниках американського сленгу. У термінологічному плані ці номінативні одиниці позначали як „етномарковані апелятиви” [7, с. 56], „етнічні інвективи” [5, с. 254], „terms of abuse” [11, с. 357],

„етноніми” [8, с. 12], „етнофобізми” [4, с. 5] та „етнічні прізвиська” [2, с. 7]. Вивчення семантики, особливостей творення та функціонування офіційних (етнонімів) та неофіційних (етнічних прізвиськ і етнофобізмів) етнономінацій дає змогу встановити специфічне бачення та членування світу, властиве американцям. У межах нашого лінгвістичного дослідження для характеристики мовного матеріалу використано термін "етнофобізм" як такий, що найточніше відповідає змісту номінативних одиниць, які підлягають аналізу. Отже, етнофобізми – це ономастичні одиниці, що є принизливими, образливими позначеннями тих чи інших етнічних груп [1, с. 96].

Розглянемо головні чинники, що зумовили до появи етнічних прізвиськ у Сполучених Штатах Америки:

1. Відносна замкненість етнічних груп [9, с. 95];
2. Ієрархічний характер суспільної структури, що вирізняє етнічні більшості та меншини;
3. Історико-культурні чинники: активні міжнародні контакти; колонізація; політика експансіонізму; іміграція у США; особливості поведінки того чи іншого етносу, що зумовили до узагальненого сприйняття етнічних груп крізь призму історичних подій тощо [1, с. 95];
4. Політика расової дискримінації щодо етнічних меншин у побутовій сфері, в освіті, у політичному житті, при працевлаштуванні; расова сегрегація;
5. Етнічні упередження [1, с. 96]. Етнічні упередження діють як найвпливовіший чинник, що стимулює появу етнофобізмів. За визначенням ван Дейка, етнічні упередження – це "негативні установки, що панують у суспільстві щодо етнічних меншин у цілому, або окремих їх представників" [3, с. 175 – 176]. В етнофобізмах віддзеркалюються етнічні упередження, що виникають за умов як загальних, так і окремих етнічних ситуацій під впливом попереднього досвіду і загальних стереотипних соціальних установок. Моделі етнічних ситуацій містять особливий структурний параметр – опозицію "МИ – ВОНИ" (або "СВІЙ – ЧУЖИЙ"), що відтворює конфлікт між групами етнічної більшості та меншості і в той же час визначає різну оцінку ситуацій ("точок зору") [3, с. 183]. Одним із каналів виникнення етнічної упередженості в соціальних відносинах в англomовному середовищі американців є повсякденне спілкування, мова засобів масової інформації. Мова преси є тією сферою, де закріплюються, розвиваються і часто отримують нормативний статус різноманітні мовні інновації, які прийшли з живої розмовної мови [6, с. 18]. Етнічна упередженість породжує нову мовленнєву культуру в тому чи іншому мовному середовищі, яке формує певне ставлення до окремих індивідів, а також цілих етно-расових груп. Використання і сприйняття етнічних упереджень функціонально залежить від взаємодії етнічних груп у соціальному середовищі. Вірогідно, тому для позначення деяких етносів в англійській некодифікованій лексиці американців використовують обмежений набір найменувань, які виражають напружені расово-етнічні стосунки за допомогою слів і словосполучень [10, с. 114]. Наприклад, Ink-face, Ape, Buffie, Crow, Darky, Eight Ball, Gable,

Groid, Jigaboo, Mammy, Night Fighter, Porch Monkey, Quashie, Sooty, Tar Baby (афроамериканець); Slant, Ping-Pong, Chink, Chapata, Chinaman, Cunt-eyed (китаєць); Spaghetti-bender, Cushin, Macaronni, (італієць); Froggy, Frog (француз) тощо [12; 13]. Етнофобізми переважають за чисельністю серед слів-прізвиськ і разом з етнонімами належать до експресивних найменувань, оскільки вони поєднані зі сприйняттям образної основи, образно-асоціативних зв'язків, які існують у свідомості як свого роду "гештальти" [1, с. 97]. Діапазон національно-расових угруповань, на які поширені англійські етнофобізми, досить широкий і охоплює майже всі народи, з якими мали контакти американці та англійці: представників негроїдної раси (Bounty Bar, Carlton, Gorilla, Alligator Bait), мулатів (Half-breed, Half-castle, Zebra, Blaxican, MexiJew), італійців (Wop, Spaghetti Flinger, Spaghetti-nigger), німців (Adolf, Kraut, Germs, Heinz, Jew Killer), іспанців (Cholo, Ponch, Spigger), ірландців (Drunken, Inside Out Nigger, West Brit), євреїв (Big Nose, Goldie, Money Lender, Ahhh-Jew, Alter Kucker), французів (Boxhead, Frog Eater, Franchute, Frenchy), індіанців (Forest Nigger, Apple, Red Indian, Timber Nigger) тощо [12; 13]. Практично всі етнофобізми належать до субстандартного рівня: розмовного та сленгового прошарків мови, її соціально-територіальних та соціально-етнічних діалектів [5, с. 97]. Словниковий суб'єкт мовлення, тобто типова особа, що використовує етнофобізми – це обмежена, нерозумна людина із юрби [5, с. 256]. Але факти свідчать про поширеність стереотипного мислення, стійкість соціальних настанов і підтверджують існування етносоціальних стосунків та актуалізацію цих одиниць за певних прагматичних умов. Етносоціальна стереотипізація суспільної свідомості зумовлює до використання етнофобізмів у повсякденній комунікації, а також у засобах масової інформації, які мають тенденцію до експресивності, ідеологічного впливу, зумовленого певними пропагандистськими настановами [1, с. 102]. Функції етнофобізмів нерозривно пов'язані з емоційно-оцінними, стилістичними компонентами, які традиційно співвідносяться з поняттям експресивності, або експресивної функції мови. Етнофобізми здатні відображати емоційні переживання людини, її емотивно-оцінне упереджене ставлення до адресата. Розглядаючи експресію на рівні словника (узуальна експресія), можна трактувати її як інформацію про збереження за мовною одиницею здатності бути виразною незалежно від її оточення у потоці мовлення, як потенцію, закладену у слові, яка реалізується у процесі комунікації. Уже в узусі у формах етнофобізмів, у їхніх конотаціях закодовано інформацію про упереджене ставлення мовця до адресата, закладено прагматичний потенціал, тобто в них є і через них відображається емотивне ставлення суб'єкта мовлення до людини, її зовнішнього та внутрішнього світу. Обов'язковим компонентом у семантиці етнофобізма є іронічна, жартівлива або відверто образлива характеристика референта [2, с. 10]. Аналіз мовного матеріалу відображає соціальну репрезентацію особистостей і груп шляхом надання вроджених або досить характерних рис. Внутрішня форма таких ономастичних одиниць відтворює увесь складний асоціативний механізм, що працює на створення етнічних

стереотипів. У внутрішньогруповому спілкуванні етнофобізми виникають згідно з певними ознаками, які відображають, передусім, антропологічні особливості: колір шкіри: Yellow Satin, Yellow Devil, Yellow Monkey (азійці), Anemic, Brightskin, White Trash, White Meat, White Devil, White Shit (білі); колір і структуру волосся: Wooly Head, Burr-head (чорношкірий), Blondie (білий); форму очей: Slant-eye, Slope, Slant (азійці); губи: Bootlips, Thick-lips, Big Lip Tyron, Banjo Lips, Bumper Lips (чорношкірі) і т. д. [12; 13].

Етнономінації образного характеру, які вказують на зовнішність, расові відмінності, соціокультурні властивості, спосіб життя, типову поведінку, гастрономічні уподобання представників „чужого” народу, створюються за допомогою переосмислення значення лексичних одиниць на підставі метафоричних та метонімічних переносів.

Отже, явище додаткового найменування етнічно-расових угруповань є помітною особливістю американської антропологічної традиції. В умовах мультикультуралізму Сполучених Штатів склалася специфічна ситуація крос-культурного контакту, в якій процес вербалізації етнічних стереотипів проявляється особливо наочно. Щодо подальших розвідок у цьому напрямі, то плідним, на нашу думку, буде детальний аналіз прагмалінгвістичних особливостей американських етнофобізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефиренко Н. Ф. ПротOVERбальное порождение концептов и их фразеологическая репрезентация Н. Ф. Алефиренко // Филологические науки. – 2002. – № 5. – С. 72-82
2. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке: [учеб. пособие] / Николай Федорович Алефиренко. – М.: Флинта; Наука, 2005. – 416 с.
3. Бартминский Е. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике / Ежи Бартминский; [пре. с пол.] – М.: Индрик, 2005. – С. 221-224
4. Большой психологический словарь. (Психологические энциклопедии) / Сост. и общ. ред. Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 672 с.
5. Бутиріна М. В. Стереотип масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіасередовищі: Монографія. – Дніпропетровськ: Вид-во Слово, 2009. – 368 с.
6. Глоссарий по политической психологии / Под ред. Д. В. Ольшанского. – М.: РУДН, 2003. – С. 89
7. Кон И. С. Психология предрассудка. О социально-психологических корнях этнических предрассудков / И.С. Кон // Новый мир. – 1966. – №9. – С. 187-205
8. Леонтович О. А. Русские и американцы: парадоксы общения: [монография] / Ольга Леонтович. – М.: Гнозис, 2005

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

9. Липпман, Уолтер. Общественное мнение / Пер. с англ. Т. В. Барчуновой Редакторы перевода К. А. Левинсон, К. В. Петренко. – М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. – 384 с.
10. Маслова В. А. Лингвокультурология : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Валентина Авраамовна Маслова. – [3-е изд., испр.]. – М.: ИЦ «Академия», 2007. – 208 с.
11. Пінчук О. Нариси з етно- та соціолінгвістики / О. Пінчук, П. Черв'як. – К.: Просвіта, 2005. – 152 с.
12. Символы, знаки, эмблемы: Энциклопедия / авт.-сост. В. Э. Багдасарян, И. Б. Орлов, В. Л. Телицын; под общ. ред. В. Л. Телицына. – 2-е изд. – М.: ЛОКИД-ПРЕСС, 2005. – 494 с.
13. Словарь психолога-практика / Сост. С. Ю. Головин. – 2-е изд., перераб. и доп. – Мн.: Харвест, 2001. – 976 с.

THE IMPORTANCE OF BILINGUAL EDUCATION IN EARLY YEARS.

Дідик Олена Олександрівна

Харківський національний педагогічний університет ім.Г.С.Сковороди

Викладач кафедри Практики англійського усного та писемного мовлення

Україна, Харків

***Анотація:** В статті розглянуто важливе питання щодо впровадження білінгвізму в ранньому дитинстві. Незважаючи на переваги раннього білінгвізму та спробу його впровадження в освітніх закладах деяких країн, є певні проблеми, які повинні бути взяті до уваги.*

***Ключові слова:** *bilingualism, children, early stages, language acquisition.**

It's a well-known fact how important the early years are for children's educational and personal development. That is the reason why bilingual education in early years can be a solid platform for life-long love of languages and bilingual proficiency. Children who hear and acquire two languages build linguistic knowledge at a rate comparable to or greater than is observed in children who hear and acquire only one language. But the language growth of bilingual children, like their language input, is divided between two languages. The result is that young bilingual children tend to lag behind monolingual children of the same age in vocabulary and grammatical development when measured in each language separately. Many researches prove that early years are the best time to foster bilingualism. The European Commission stated:

Opening children's mind to multilingualism and different cultures is a valuable exercise in itself that enhances individual and social development and increases their capacity to empathize with others. [...] As young children also become aware of their own identity and cultural values, Early Language Learning can shape the way they develop their attitudes towards other languages and cultures by raising awareness of diversity and cultural variety, hence fostering understanding and respect. [7, p.7]

The question regarding the potential impact of bilingualism on children's development has always been important, but has increasingly emerged as a crucial concern for modern societies. Therefore, it is imperative that we understand the impact of these language backgrounds on children's cognitive and educational futures. At a very young age, a child learns to distinguish and develop the differences between languages used with them and around them. Families should continue to use their home language, talking to their child from the earliest age. This is central for the child's communication, social, and emotional development. Language feeds the brain and links us to our family, our community and our friends. This is vital for a young child's sense of self.

Language acquisition is very similar for monolingual and bilingual children, although some experts view bilingualism as a specialized case of language development. Children growing up in homes where two different languages are spoken usually acquire both languages simultaneously. Although their acquisition of each language may be somewhat slower than that of children who are acquiring a single language, their development in the two languages combined is equivalent to that of monolingual children. Bilingual language learners proceed through the same patterns of language and speech development as children acquiring a single language. Their first words usually are spoken at about one year of age, and they begin stringing two words together at about age two. Even if the two languages do not share similarities in pronunciation, children eventually master them both.

There are two major patterns of bilingual language development, both occurring before the age of three. Simultaneous bilingualism occurs when a child learns both languages at the same time. In the early stages of simultaneous bilingual language development, a child may mix words, parts of words, and inflections from both languages in a single sentence. Sometimes this occurs because a child knows a word in one language but not in the other. Some bilingual children initially resist learning words for the same thing in two languages. Children also may experiment with their two languages for effect. During the second stage of bilingual language development, at age four or older, children gradually begin to distinguish between the two languages and use them separately, sometimes depending on where they are. One language may be used less formally to talk about home and family, whereas the other language may be used more formally, perhaps for relating events that took place outside the home. Often children find it easier to express a specific idea in one language rather than the other. Bilingual children also go through periods when one language is used more than the other. Some children may begin to prefer one language over the other, particularly if that language is spoken more frequently in their home or school. Bilingual children usually are not equally skilled in both languages.

Often they understand more in one language but speak more in the other. Sequential bilingualism occurs when children use their knowledge of and experience with a first language to rapidly acquire a second language. The first language may influence the way in which they learn and use their second language. Learning the second language is easier for children if the sounds, words, and vocabulary of the languages are similar.

Bilingual language development usually proceeds more smoothly when both languages are introduced early and simultaneously. When the parents each use a different language with their child, the child is less likely to experience language confusion.

Research indicates that there are numerous advantages to bilingualism. Bilingualism has been reported to improve the following skills:

- verbal and linguistic abilities
- general reasoning
- concept formation
- divergent thinking
- metalinguistic skills, the ability to analyze and talk about language and control language processing

These abilities are important for reading development in young children and may be a prerequisite for later learning to read and write in a new language. [14]

As a consequence of the increased attention given to bilingualism and improved methodology, most research indicates a positive effect of bilingualism on children's cognitive development. Some studies have demonstrated an increased cognitive flexibility; others have suggested better results on tasks requiring high control, selective attention control, enhanced executive control and inhibitory control, among others. All these factors have been investigated by researchers and supported by empirical evidence. Moreover, literacy also appears to affect academic results in a positive manner. Therefore, there appears to be a strong link between balanced bilingualism and greater academic results. Despite most studies illustrating positive effects of bilingualism on cognitive development, some demonstrate the opposite where the outcome is negative. Mostly these negative effects appear to affect children's vocabulary as bilinguals have been reported to have poorer vocabulary than their monolingual peers.[10].

It seems that bilingualism has many complicated factors which need to be taken into consideration when investigated. The study of bilingualism and its effects on children's cognitive development still remains a fascinating subject with many implications which researchers struggle to identify

References

1. Beaudoin, M. (1998). Syllable division in French as a second language. *The Canadian Modern Language Review/La Revue canadienne des langues vivantes*, 54, 354-375.

2. Birdsong, D. (2006). Dominance, proficiency, and second language grammatical processing. *Applied Psycholinguistics*, 27, 46- 49.
3. Bullock, B., Toribio, J., Gonzólez, V., Dalola, A. (2006). Language dominance and performance outcomes in bilingual pronunciation. Proceedings of the 8th Generative Approaches to Second Language Acquisition Conference (GASLA 2006), ed. M.G. O'Brien, C. Shea, & J. Archibald, 9-16. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project.
4. Cutler, A., Mehler, J., Norris, D., & Segui, J. (1992). The monolingual nature of speech segmentation by bilinguals. *Cognitive Psychology*, 24, 381–410.
5. Daller, M.H., Yildiz, C., de Jong, N.H., Kan, S., Basbagi, R. (2011). Language dominance in Turkish-German bilinguals: Methodological aspects of measurements in structurally different languages. *International Journal of Bilingualism*, 15, 215-236.
6. Dunn, A.L., & Fox Tree, J.E. (2009). A quick, gradient Bilingual Dominance Scale. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12, 273-289.
7. European Commission. (2011). Commission staff working paper. European strategic framework for education and training. Language learning at pre-primary school level: Making it sufficient and sustainable. A policy handbook.
8. Favreau, M. & Segalowitz, N. (1982). Second language reading in fluent bilinguals. *Applied Psycholinguistics*, 3, 329-341.
9. Flege, J.E. & Liu, S. (2001). The effect of experience on adults' acquisition of a second language. *Studies in Second Language Acquisition*, 23, 527-552.
10. Flege, J. E., Mackay, I. R. A., & Piske, T. (2002). Assessing bilingual dominance. *Applied Psycholinguistics*, 23, 567–598.
11. Golato, P. (2002). Operationalizing “language dominance” in late bilinguals. *Northeastern Illinois University Working Papers in Linguistics*.
12. Grosjean, F. (1989). Neurolinguists, beware! The bilingual is not two monolinguals in one person. *Brain and Language*, 36, 3-15.
13. Grosjean, F. (1998). Transfer and language mode. *Bilingualism: Language and Cognition*, 1, 175-176.
14. Grosjean, F. & Miller, J.L. (1994). Going in and out of languages: An example of bilingual flexibility. *Psychological Science*, 5, 201-206.
15. Hakuta, K., Bialystok, E., & Wiley, E. (2003). Critical evidence: A test of the critical-period hypothesis for second-language acquisition. *Psychological Science*, 14, 31-38.
16. Langdon, H., Wiig, E. & Nielsen, N. (2005). Dual dimension naming speed and language-dominance ratings by bilingual Hispanic adults. *Bilingual Research Journal*, 29, 319-336.

17. Lim, V.P.C., Rickard Liow, S.J., Lincoln, M., Chan, Y.K. & Onslow, M. (2008). Determining language dominance in English-Mandarin bilinguals: Development of a self-report classification tool for clinical use. *Applied Psycholinguistics*, 29, 389-412.
18. Marian, V., Blumenfeld, H., & Kaushanskaya, M. (2007). The Language Experience and Proficiency Questionnaire (LEAP-Q): Assessing language profiles in bilinguals and multilinguals. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 50, 4, 940-967.
19. Piller, I. (2002). Passing for a native speaker: Identity and success in second language learning. *Journal of Sociolinguistics*, 6, 179-206.
20. Rah, A. (2010). Transfer in L3 sentence processing: evidence from relative clause attachment ambiguities. *International Journal of Multilingualism*, 7, 147-161.
21. Talamas, A., Kroll, J., & Dufour, R. (1999). From form to meaning: Stages in the acquisition of second-language vocabulary. *Bilingualism: Language and Cognition*, 2, 45–58.
22. Treffers-Daller, J. (2011). Operationalizing and measuring language dominance. *International Journal of Bilingualism*, 15, 1-17.
23. Tremblay, A. Proficiency assessment standards in second language acquisition research: “Clozing the gap.” *Studies in Second Language Acquisition*, 33, 339–372.

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ТУРЕЦЬКИХ АНТРОПОНІМІВ

Логвиненко Ірина Анатоліївна

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Україна, Харків

***Анотація.** У статті досліджуються сучасні турецькі імена у двох аспектах - мовному і соціокультурному. Надано короткий огляд процесу формування антропонімічної системи Туреччини та виявлено соціолінгвістичні фактори, які впливають на вибір імені дитини у сучасній Туреччині.*

***Ключові слова:** антропонім, Туреччина, соціолінгвістичні фактори*

Ім'я людини знаходиться на грані двох реальностей – мовної та культурної. З одного боку, ім'я – це слово, граматично оформлене за законами певної мови. З іншого боку, воно містить у собі певну соціальну інформацію, як то відомості про стать, національність, віросповідання, походження людини, її приналежність до певної соціальної групи. Також ім'я несе і деяке

емоційне навантаження, що випливає з його значення, фонетичного звучання, поширеності чи непоширеності у даному суспільстві, наявності відомих людей, що носили чи носять це ім'я. Дарзаманова Г.З. у статті, присвяченій фразеологічним одиницям, що вміщують власні імена, відзначає: «...власні імена – найконкретніша, і разом з тим найабстрактніша категорія, яка дає можливість прослідити за перетворенням знака конкретного номінального значення у символ, в образ, у загальне поняття на мовних контекстах, що фіксують історію народу, історію світосприйняття, історію слова». [2, с. 111].

В антропонімічній системі сучасної Туреччини найбільш поширеними є тюркські та мусульманські (арабського чи персидського походження) імена. На відміну від сталих українських та російських імен, що на сьогоднішній день мають невелике семантичне навантаження, ім'я в Туреччині дійсно є відображенням історичного життя країни, якостей характеру, що цінилися у чоловіків чи жінок, ставлення до природи у тюркських народів.

Треба зауважити, що така перспективна з наукової точки зору тема є досі недостатньо вивченою. Проблемами тюркської та арабської антропоніміки займалися Ілізаров А.С., Старостін Б.А., Хейрі А.О., Гаджиєв І.З., Садихов В.А., Мухамедова З.Б., Суперанська О.А., Гюленсой Т., Ерен Х., Огель Б. та інші. Праці турецьких авторів на цю тему здебільшого носять публіцистичний чи описовий характер. Це чи то словники імен з наданням їх значення, чи то окремі цікаві факти з історії імен, деякі спостереження за їх вживаністю.

Мета даної статті – охарактеризувати соціолінгвістичні фактори, що впливають на вибір імені у сьогоднішній Туреччині. Матеріалом для дослідження послужили праці турецьких дослідників та словники турецьких імен Фатіха Окумуша [4] та Кемаля Зекі Генчлсмана [3].

Особливістю імен, що дають дітям у Туреччині є, по-перше, їх велике розмаїття і, по-друге, особлива увага, що приділяється значенню, семантиці імені. У Туреччині ім'я часто може надати багату інформацію: з якого району країни людина родом (наприклад поширеними іменами у Східному Причорномор'ї є Temel, Reser, Cemal, Dursun, Fadime. До речі, широко відомі герої анекдотів, що носять ці імена. А ім'я Satılmış чи для жінок Satı можна зустріти тільки в районі Середньої Анатолії), чи є її родина релігійною (сім'ї, що є більш консервативними, а це здебільшого ті, що мешкають у невеличких містах, віддають перевагу загальному мусульманським іменам арабського, перського чи біблейно-мусульманського походження – Mehmet, Ahmet, Ali, İbrahim, Cemile, Zeynep, Ayşe), чи є дитина першою чи останньою в сім'ї (імена İlk (перший), İlkер (перший хлопець), İlkiz (перша дівчина), İlknur (перший промінь), İlkün (перший день), Soner (останній хлопець), Sonay (Останній місяць), Sonnur (останній промінь), Songül (остання троянда) кажуть самі за себе), чого очікують від дитини батьки – (Dilek (побажання), Erden (цнотливий), Durgun (спокійний, врівноважений), Yaşar (той, що живе), Feyza, Mutlu (щаслива), Selek (гостинна), Cömert (щедрий), Yücel (величний), Aslan (лев), Murat (щастя, щаслива доля).

Є турецькі імена, які можуть належати як жінці, так і чоловіку. Це зумовлене тим, що категорія роду не властива тюркським мовам, і тому чоловічі та жіночі імена відрізняються в основному семантично. Але є група запозичених з арабської мови антропонімів, де жіночі і чоловічі імена складають однокореневі паралелі, що відрізняються закінченням. Наприклад: чоловіче ім'я Amin – жіноче ім'я Amina (Sabih – Sabiha; Sakin – Sakine; Raşid – Raşida).

Тюркські імена складають найстарішу та найчисленнішу групу турецьких антропонімів. За своєю структурою вони можуть бути простими і складеними. Прості імена частіше за все це іменники чи прикметники. Складені імена також широко розповсюджені вони є, як правило, двокомпонентними, і дуже часто містять у собі оцінну характеристику. Взагалі, тюркські антропоніми – як однокомпонентні, так і багатоконпонентні - є іменами відапелятивного походження, мають прозору етимологію і загальнозрозуміле значення. Трапляються також антропоніми, в яких один компонент є тюркським, а інший запозиченим. Як відомо з досліджень історика Гумільова Л.М. [1], давні тюрки не носили одного й того ж імені від народження до смерті, як європейці. Ім'я тюрка завжди вказувало на його положення у суспільстві. Хлопцем він мав кличку, юнаком – чин, чоловіком – титул, а якщо це був хан – то титул змінювався згідно дольово-сходинкової системи. Часто-густо це були складені імена, що підкреслювали силу та красу чоловіка (Aktay, Alpay, Çetinel, Enginer, Alparslan, Batıray), його заможність (Baykut, Aybay, Asarbay), високе положення у суспільстві (Başbay, Berksoy, Atlıhan, Gökhan). Цією ж іменною традицією можна пояснити той факт, що в словниках трапляються досить несподівані імена, як то Fakir – бідний, Badak – малесенький, Bala – маленьке дитя, якому потрібен захист, Birdal – гілка, що залишилась одна.

З укоріненням ісламських традицій у турецькому (османському) суспільстві майже всі турки мали імена арабського чи перського походження. Частіше за все арабські антропонімічні запозичення проникали до турецької через перську мову, а потім опановувалися згідно фонетичних правил турецької мови. Поширеними були імена релігійних діячів, пророків, святих, людей, що боролися за віру: Mehmet, Ali, İbrahim, Musa, Nuh. До речі останні три імені – це давньоєврейські імена, переосмислені через арабську мову. Називаючи дитину іменем святого, її нібито ввіряли його покровительству. Цікаво, що у зв'язку з дуже шанобливим ставленням до пророка Магомета до недавнього часу його ім'я не давалося дітям у первісному вигляді, а використовувались похідні від нього форми – Ahmet, Mehmet. Безумовно, з переходом до турецької мови семантичне навантаження арабських і перських запозичених антропонімів (які не позначають імен конкретних історичних осіб) значно змінилося, бо значення більшості арабських імен, особливо в сучасний період, не є прозорим, і єдине, що додає конотації, це сприйняття даних імен як тих, що відносяться до арабських чи перських.

В останні вісімдесят років вибір імен батьками поступово змінювався, як змінювалась політична і соціальна ситуація в країні. Якщо старше покоління турків має здебільшого імена

арабського чи перського походження, то у молоді, за результатами дослідження, проведеного доктором Жале Озтюрк в Університеті Мустафи Кемаля [7], їх кількість складає 62%. За її ж словами, згідно опитуванням, це співвідношення у найближчому майбутньому буде збережено. Але аналіз сучасних імен показує, що з початку 80-х років все більше поширюється тенденція давати дітям імена тюркського походження, імена стали більш різноманітними, популярними стали імена, пов'язані з природою: Yaprak (листок), Damla (крапля), Yağmur (дощ), Deniz (море) тощо.

У сучасній Туреччині поряд з ісламськими і тюркськими іменами починають з'являтися також і європейські імена. Але здебільшого це відбувається на рівні моди і поки що не стало тенденцією. Наприклад, ім'я Can (від англійського John), Cansın (від англійського Johnson), французьке жіноче ім'я Sibel, давньогрецьке Нектор. Кількість таких імен незначна, тому ми не будемо згадувати їх у своєму дослідженні. Повертаючись до своїх коренів, турки починають цікавитися історією своєї країни і дають дітям імена маловідомих раніше героїв чи історичних діячів (Atilla – великий правитель гунів, Timur – ім'я відомого тюрксько-монгольського правителя, İskender – ім'я одного з великих правителів, відомого своїми завоюваннями (Олександр Македонський)). Відіграло значення і падіння залізної завіси, бо у колишніх радянських республіках широко поширені забуті тюркські імена. Деякі батьки називають дітей на честь популярних зірок кіно, музики, футболу.

Згідно статистичних даних, отриманих з Інтернету [6], у сучасній Туреччині найбільш поширені імена чоловіків (будь-якого віку) це Mehmet, Mustafa, Ahmet, Ali, Hüseyin. Найбільш поширеними іменами жінок (будь-якого віку) є Fatma, Ayşe, Emine, Hatice, Zeynep. Як бачимо, всі ці імена арабського походження. Але, як вже згадувалося раніше, в наші дні існує яскраво виражена тенденція до збільшення різноманітності імен і до використання імен саме тюркського походження. За вподобаннями на сьогоднішній момент найбільш популярні імена для хлопців це: Mert, Deniz, Murat, Emre, Barış, Tolga, Umut, Hasan, Ahmet, Buğra, Can, Eren, Baran, а для дівчат: Zeynep, Ayşe, Esra, Elif, Cezlem, Yasemin, Ebru, Emine, Fatma, Deniz, Berfin, Dilek, Aysegül, Buse.

Дослідник турецьких імен Фатіх Окумуш виокремив такі фактори, що визначають вибір імені дитини у сучасній Туреччині [4]:

- новонародженим дітям часто-густо дають імена старших членів родини. Інколи, якщо ім'я є застарілим, вибирають близьке за значенням чи за звучанням;
- інколи ім'я дитині дається ще до народження, якщо мати бачить віщій сон, де їй сповіщається, що в неї народиться син чи дочка і називається його чи її ім'я;
- в останні роки збільшилась кількість подвійних імен. Ф. Окумуш пояснює це психологічними факторами. Він відзначає, що турецькій родинній культурі притаманна велика кількість дітей, але зараз відбувається перехід до сім'ї європейського типу з маленькою

кількістю дітей. Це компенсується тим, що дітям дають подвійні імена. Від цього є і користь, бо дитина, коли виросте, може вибрати одне з двох своїх імен. Часто одне ім'я використовується близькими людьми, а друге називають знайомим та колегам. Цікаво, що традиція давати подвійні імена існувала і у давніх тюрків. Вважалося, що одне з імен відлякує злих духів;

- для тюрків, що живуть за кордоном, важливим є також фонетичне звучання імені. Вони віддають перевагу іменам, що близькі за написанням чи звучанням мови тієї країни, де вони оселилися, чи то вибирають імена, що вважаються близькими для двох країн (наприклад, Sofya, Asya, Deniz в Україні);

- вибираючи ім'я, батьки найчастіше звертають увагу на його значення.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що ім'я живе та розвивається за мовними законами, хоча причини, що стимулюють розвиток іменних систем, за своїм походженням є соціальними. Сучасна турецька антропоніміка, як і будь-яка інша національна антропоніміка, містить у собі різноманітні відомості про особливості соціальної побудови, економічні аспекти буття, культури та етнографії суспільства і здатна служити історичним джерелом.

Література:

1. Гумилёв Л. Древние тюрки. – М., 2004. – 605 с.
2. Дарзаманова Г.З. Отражение картины мира в русских, татарских, английских фразеологических единицах с личными именами// Языковая семантика и образ мира. – Казанский государственный университет, 2004.-с.110-112
3. Kemal Zeki Gençosman Ansiklopedik Türk İsimleri Sızlüğü. A'dan Z'ye Kadar Türk Adları ve Soyadları. – İstanbul, 1975
4. Fatih Okumuş Çocuk İsimleri Ansiklopedisi. – Интернет-ресурс: www.yenisafak.com.tr
5. Tuncel Gьlensoy Türk Kieі Adlarının Dil ve Tarih Açısından İcnemi// Türk Dili. – Ocak, 1999. – s.3-8
6. Интернет-ресурс: www.akbank.com.tr
7. Интернет-ресурс: www.martiyazılım.com.tr

ЭТИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ НАУКИ

Блащишин Олег Иванович

**кандидат философских наук, доцент кафедры философии
ГВУЗ "Донецкий национальный технический университет"
Украина, г. Покровск**

Яценко Анастасия Игоревна

**студентка I курса
ГВУЗ "Донецкий национальный технический университет"
Украина, г. Покровск**

***Аннотация:** в статье рассматривается проблема этического измерения науки, раскрывается понятие «этики науки», дается характеристика ключевых критериев и характеристик этоса науки.*

***Ключевые слова:** наука, этика науки, этос науки, этическое измерение науки*

Человечество, вступившее в новое тысячелетие, наследует прошлое: его великие открытия, многомерность, многоликость и, вместе с тем, противоречивость. Без сомнения, XX век оставил в наследство веку XXI огромное теоретико-исследовательское поле, которое является неотъемлемым условием, грандиозной базой и отправной точкой еще более успешного и стремительного развития принципиально новых моделей, концепций, учений, что станут делом жизни рожденных уже в XXI веке и составят его научную славу.

Но от этого великого прошлого, мы, вступающие в новую эру, наследуем и «великие» ошибки, великий грех, совершенный грандиозным преобразованием, а по сути, надругательством над собственной матерью, колыбелью – ПРИРОДОЙ. И, выражаясь словами Ф. Ницше, мы прикованы к прошлому, ибо как бы быстро и далеко человек не бежал, цель бежит вместе с ним. В этой цепи прошлого человечество наследует тревожные тенденции катастрофического характера, объективно усиливающиеся и экспоненциально нарастающие – разворачивающийся уже в гигантских масштабах глобальный экологический кризис, грозящий перерасти в глобальную экологическую катастрофу, нависшую над человечеством и ставящий перед ним извечный гамлетовский вопрос: «Быть или не быть (жить или не жить) Человечеству?!»

Человечество уже в настоящем обязано не только осознать перспективы своего развития (а по сути выживания), но во имя спасения построить новые отношения с природой, воздвигнув некий ЭКОМОРАЛЬНЫЙ КОДЕКС, в основе которого будут заложены принципы партнерства (а не завоевательства) и согласия; уяснения и осмысления своего места и роли в планетарном масштабе; покаяния, а главное, ответственности перед природой.

Поэтому на повестку дня новой эпохи вполне правомерной является постановка вопроса о роли социально-экологического воспитания и образования, его принципах, задачах, о выработке этики, базисом которой должен стать новый экологический императив, принятый человечеством.

Целью данной статьи является освещение и определение этического измерения науки и моральной ответственности ученых в истории новой эпохи развития человечества и его будущего.

Рассматривая природу современной науки, нельзя миновать того ее аспекта, который связан с моральной стороной деятельности ученых, равно как и всего научного сообщества. Любой результат познавательной деятельности, в частности, любое новое знание, производимое наукой, не сводится к бесстрастной регистрации различных сторон объектов окружающего мира, а предполагает заинтересованное, “участное” отношение познающего к предмету познания. Наука как специфическая деятельность, о чем говорилось ранее, включает в себя некоторый набор норм, обеспечивающих сам этот процесс и придающих “легитимность” получаемым результатам. Кроме того, вовлеченность человека (в нашем случае – ученого) во взаимодействие с другими людьми не может не сказаться на характере научного знания, которое, вопреки распространенному мнению, должно быть человекомерным. Проще говоря, научное знание должно восприниматься не только со стороны его практически-прикладного применения, но также, со стороны передачи и усвоения этого знания коллегами, вообще – представителями любой научной группы. Затем необходимо упомянуть факт востребованности людьми в их повседневной практике тех многих научных открытий, что материализовались и воспринимаются под личиной элементарных потребностей. Такой ракурс осмысления науки отсылает к контексту морали, т.е. “месту” и “времени”, в рамках которых происходит встреча двух или более субъектов, обоюдно заинтересованных в коммуникации, а значит вынужденных искать ее оптимальную форму.

Для уяснения специфики взаимоотношений ученого с иными субъектами или прояснения соотношения науки (которую тот представляет) и нравственности (совокупности универсальных или исторически, социокультурно обусловленных норм, принципов, ценностей и идеалов), целесообразно остановиться на трех возможных вариантах подобных контактов. В плоскости взаимодействия с коллегами по науке речь идет об внутринаучной этике, т.е. принятых и закрепленных в научном сообществе правил, норм, ценностей и идеалов,

обеспечивающих регуляцию поведения представителей цеха ученых. В рамках этого класса отношений наблюдается реальное противоречие: ученый-теоретик, продуцируя новое знание, находится в ситуации, когда он обязан как можно быстрее ввести в оборот найденное им, и при этом, предвидеть все возможные (в том числе – негативные) последствия своих изобретений и открытий. Кроме того, в современном обществе, решение по их внедрению в практику принимается не учеными, а политиками или управленцами, что создает дополнительную трудность в отслеживании нежелательных человеческих, социальных, экологических последствий.

В плоскости взаимодействия ученых с представителями ненаучных форм познания и деятельности, правомерно говорить о воздействии научного миропонимания на представления (в т.ч. ценностные) людей, занятых в сфере искусства, философии, осуществляющих религиозную (культовую) деятельность и т.д. Не секрет, что длительное время между мировоззренческими системами (в частности, между наукой и религией) существовало жесткое противостояние. В настоящий момент наука, выступая в роли одного из ведущих социальных институтов, в мировоззренческом плане довлеет над иными моделями мира и связанными с ними ценностными ориентациями. Причем, эталоном научных разработок служат естественные науки, что влечет за собой кажущуюся неполноценность представителей других областей знания. Не случайно в 70-е годы XX ст. развернулась дискуссия “физиков” и “лириков”, отголоски которой слышны и поныне. Тем не менее, наиболее предпочтительной формой их взаимоотношений должен выступать диалог, взаимопонимание и уважительное отношение к делу и его результатам в инонаучных формах познания мира и человека.

Наконец, в аспекте взаимодействия ученых с их научными достижениями и миром человеческой повседневности, внимание акцентируется на способности науки нести пользу, в идеале – совмещенную со смыслами, выходящими за пределы повседневного опыта. Именно здесь наука как система знаний вступает в противоречие с существующим порядком вещей, по сути предлагая “инобытие” этих самых вещей или процессов. Новое знание (например: генная карта человека, искусственный интеллект, биоэнергоинформационная оболочка тела человека, трансплантация органов, нан-технологии) несет некоторую неопределенность морального порядка, которая должна быть упразднена. Проще говоря новое знание должно быть: а) согласовано с базовыми моральными представлениями (о добре и зле), с существующими в обществе социокультурными нормами и принципами жизни; либо б) традиционные нормы должны быть преодолены, а новое знание о мире и человеке требуют введения адекватных новому знанию норм и ценностных представлений. Напряжение этой ситуации усиливается из-за различий традиционных ценностей, и претендующих на универсальность (наднациональных по характеру) идеалов науки. Недаром представители

общественности настаивают на недопустимости (без особой моральной экспертизы) внедрения научно- теоретических новаций в практику.

Подобная экспозиция проблемы дает возможность сформулировать понятие этики (этоса) науки как дисциплины, занятой уяснением и конкретизацией этических параметров деятельности ученого. “Этика науки – область философской и внутринаучной рефлексии, направленной на моральные аспекты как собственно научной деятельности, включая взаимоотношения внутри научного сообщества, так и взаимоотношения науки и научного сообщества с обществом в целом”[1, с. 591]. Понятие “этос науки”, прочно вошедшее в современный обиход, конкретизировано, прежде всего, применительно к внутринаучному аспекту деятельности ученых.

В наиболее общем виде этическое «ядро» науки попытался сформулировать А.Эйнштейн в предисловии к книге Ф.Франка «Относительность». Так, он указывал: «Ученый, занимающийся поисками истины, связан чем-то вроде пуританского ограничения: он сторонится всего волюнтаристского и эмоционального. Между прочим, эта черта обусловлена медленным развитием науки, свойственным современной западной мысли... Если мы условимся считать некоторые этические нормы фундаментальными, то остальные утверждения можно будет вывести из них, если исходные предпосылки сформулированы с достаточной точностью. Подобные этические предпосылки играют в этике такую же роль, какую в математике играют аксиомы[2, с. 322-323]. Если эта сентенция великого ученого верна, то спрашивается: какие именно «этические предпосылки» лежат в основе деятельности ученого?

По мнению Р.Мертонa, этос науки – это комплекс ценностей и норм, воспроизводящийся учеными из поколения в поколение, и являющийся обязательным для исполнения любым представителем этого цеха. Нормы деятельности ученого здесь кристаллизуются вокруг четырех базисных ценностей: 1) универсализма знаний, получаемых наукой; 2) общности, т.е. доступности открытий всем членам общества при сохранении за конкретным ученым “пальмы первенства” в решении проблемы; 3) незаинтересованность или мотив бескорыстного служения Истине; 4) организованный скептицизм, т.е. позиция использования доброкачественных данных (своих собственных и коллег), их многократная проверка и перепроверка. Считается, что нарушение принятых в научном сообществе моральных “правил игры”, автоматически влечет за собой “сбой” в работе не только отдельного представителя цеха, но и всего научного сообщества в целом.

Кроме того, ученый, занимаясь своей рутинной работой не должен забывать об элементарных этических установках, таких как честность (по отношению к коллегам), толерантность (терпимость к мнениям своих коллег из смежных областей знания или же представителей «вспомогательных» научных профессий). Поскольку в науке нередки случаи самоотверженного служения Истине (например, деятельность академика В.И.Вернадского,

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

о.Павла Флоренского, Н.В.Тимофеева-Ресовского, А.Ф.Лосева, Л.Н.Гумилева и многих других), то можно допустить, что готовность к самопожертвованию также выступает этосообразующим мотивом деятельности ученого. Однако по своей природе наука обращена “во вне”, а значит, добываемые ею продукты – научные знания объективируются в тех или иных процессах, вещах, общественной практике.

Литература:

1. Юдин Б.Г. Этика науки // Этика. Энциклопедический словарь. – М.: Гардарики, 2001. – С.591
2. Эйнштейн А. Предисловие к книге Филиппа Франка «Относительность» // Эйнштейн А. Собрание научных трудов. Том IV. – М.: Наука, 1967. – С. 322-323.
3. Берков В.Ф. Философия и методология науки: Учеб. пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С.279-301.
4. Донских О.А. О науке, лелеющей гармонию // Наука и ее место в культуре. – Новосибирск: Наука, 1990. – С. 13-36.
5. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. – М.: Логос, 2000. – С.286–310.
6. Кохановский В.П., Золотухина Е.В., Лешкевич Т.Г., Фатхи Т.Б., Философия для аспирантов: Учебное пособие – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – С.403-435.
7. Крисаченко В.С. Стратегія стійкого розвитку людини і біосфери // Крисаченко В.С. Людина і біосфера: основи екологічної антропології / Підручник. – К.: Заповіт, 1998. – С.614-666.
8. Лекции по философии науки: Учебное пособие / Под ред. Пржиленского В.И. – М.: ИКЦ „МарТ”, Ростов н/Д.: Издательский центр «МарТ», 2008. – С.263-272.
9. Лешкевич Т.Г. Философия науки: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2005. – С.201-209. 97
10. Мамчур Е.А. Гуманистическая критика науки: аргументы “за” и “против”// Ценностные аспекты развития науки. – М.: Наука, 1990. – С.81–94.
11. Моисеев Н.Н. Судьба цивилизации. Путь разума. - М.: Языки русской культуры, 2000. – С.77–90, 183–196.
12. Назаров В.Н. Прикладная этика. Учебник. – М.: Гардарики, 2005. – С.229-230.
13. Ролсон Ш Х. Существует ли экологическая этика? // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. – М.: Прогресс, 1990. – С.258–288.
14. Сидоренко Л.І. Сучасна екологія. Наукові, етичні та філософські ракурси. Навчальний посібник. – К.: Парапан, 2002. – С.30–35.

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

15. Сичивиця О.М. Моральна відповідальність вченого і суспільно- історичний процес / О.М.Сичивиця. – Львів: УАД, 2000. - 274 с.
16. Степин В.С. Философская антропология и философия науки. – М.: Высшая школа, 1992. – С.121–135.
17. Философия и методология науки: Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / Под ред. В.И.Купцова. – М.: Аспект Пресс, 1996. – С.469– 493.
18. Чумаков А.Н. Философия глобальных проблем. – М.: Знание, 1994. – 124с.

ЭТНОС НАУКИ И ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ УЧЕНЫХ

Блащисин Олег Иванович

*кандидат философских наук, доцент кафедры философии
ГВУЗ "Донецкий национальный технический университет"*

Украина, г. Покровск

Яценко Анастасия Игоревна

*студентка I курса
ГВУЗ "Донецкий национальный технический университет"*

Украина, г. Покровск

***Аннотация:** в статье рассматривается проблема моральной и профессиональной ответственности ученых, социальная роль принципа ответственности в научной деятельности и механизмы его реализации.*

***Ключевые слова:** наука, этика науки, моральные ценности,*

Говоря о научном знании как особом социальном благе и его воздействии на социально-политические процессы, необходимо артикулировать и обратную сторону – возможность негативных эффектов тех или иных новшеств для человека и общества. Множащееся разнообразие негативов, приносимых наукой, порождает и общественные дискуссии, и критику института науки, но главное – попытки вмешательства в процесс регулирования научной деятельности, прежде всего, на уровне принятия решений по внедрению научных новаций. Подобный ракурс оборачивается проблемой ответственности ученого перед обществом и перед своей профессиональной группой.

Сложившаяся в мировой науке (с 60-х годов) практика саморегуляции научной деятельности предполагает наличие в структуре конкретного научного коллектива этического комитета, функция которого - предварительная моральная экспертиза любых направлений исследований: психологического, социологического, информационно-технологического, биомедицинского, этнографического и т.д. При этом в расчет берутся нормы жизни и здоровья самих испытуемых, их права и достоинства.

Помимо “внутреннего” институционально оформленного регулирования деятельности ученых самим научным сообществом, существует и “внешний” план регулирования, осуществляемый институтами современного общества и государства. Нередко именно властные структуры требуют от ученых принятия тех или иных моральных обязательств, нормативно подкрепленных решений. Так, в связи (с якобы) успешным клонированием овцы (“овечки Долли”) шотландскими специалистами в 1997 году, и последовавшими дискуссиями во многих государствах мира о возможности продолжения подобных экспериментов (но уже на человеке), возникла конфликтная ситуация между научным сообществом и обществом. Отдельные ученые считали и считают возможным продолжение экспериментов в данной области, ибо моральные препоны лишь тормозят “шаги разума” на пути к истине, в то время, как органы государственной власти, религиозные и общественные организации, выступили с требованием запретить опыты, поскольку научный мир до конца не определился в своем этическом понимании этой проблемы.

В связи с создавшейся ситуацией ведутся консультации различных экспертов, призванные выработать объемное представление по данной проблеме. Для создания оптимальных условий, как для продолжения научных разработок, так и для предотвращения введения «скороспелых» новаций в жизнь, свое веское слово должна сказать ООН как гарант не только политической стабильности, но и вообще всякой социальной стабильности. Так, современный исследователь указывает: «В этих условиях ООН могла бы... принять специальную декларацию о нераспространении разработок по клонированию человека в те страны, где для их осуществления нет надлежащих условий, и предусмотреть в ней необходимые санкции к тем государствам, которые станут нарушать данную конвенцию» [1, с. 85]

Среди «горячих точек морального фронта», к которому причастна современная наука, нередко называют такую «биоэтическую проблему» как проблему эвтаназии. Не секрет, что она выходит за рамки привычных норм моральной компетенции и также нуждается в санкционировании (при своем разрешении) в общественным регламентом. Проблема смерти человека нередко оборачивается и своей другой стороной. Современная медицинская наука прикладывает усилия к спасению жизни новорожденных детей, заведомо неспособных к нормальному существованию. Религиозное и светское видение этой ситуации чаще всего противоречно, однако наука и здесь вовсе не нейтральна, поскольку в рамках

гуманистической версии исхода из нее, она – не на стороне принципа спасения всякой вновь появившейся жизни. Все сказанное говорит о релевантности науки и этики.

Если естественные и технические науки развиваются более динамично и их результаты имеют более скорую применимость, а значит, “внешняя” регуляция здесь проявила себя как более результативная, то социогуманитарные науки с их спецификой (а значит, идейно-идеологической “срощенностью” с социальным организмом), еще не стали предметом этической экспертизы и оценки. Можно сказать, что часть гуманитарных наук несут в себе большой идеологический потенциал, т.е. служат орудием социальных преобразований. В силу субъективной ограниченности многих идеологий, попавшие под их пресс социальные и гуманитарные науки, сами неспособны прояснить характер негативных тенденций при реализации многих идеологических проектов в истории.

Особую настороженность в современных обществах, недавно переживших эпоху тоталитаризма, вызывают проекты насильственных социальных трансформаций. Подобные эксперименты, носящие глобальный, региональный или локальный характер, страшны прежде всего дезавуированием моральной стороны жизни, аномичностью своих последствий. Социальный, институциональный и моральный хаос больше всего бьет по рядовому человеку, который оказывается самым незащищенным. Конец XX – начало XXI века стало временем реализации новых идеологических проектов, подкрепленных гуманитарными, научными и техническими аргументами. Не для кого, не секрет, что сербы, народы Афганистана и Ирака стали заложниками идеологической машины США. Настоящая гуманитарная, демографическая, экологическая и проч. экспертиза, которую призывали провести ООН и ряд государств (Россия, Германия, Франция, Китай) перед началом «антитеррористической операции», так и не была реализована. Жертвами этой авантюры стали десятки тысяч ни в чем не повинных людей... Более того, сознание обывателя ныне подвергается невиданной ранее манипуляции и управлению, к чему причастна и наука с открытыми методиками контроля над сознанием масс.

Последние события заметно актуализировали принцип социальной ответственности ученых за последствия их деятельности и внедрение достижений науки в ВПК и сферу политической практики. В этих условиях остро стоят вопросы: как науке сохранить себя в условиях невиданных социальных рисков и политических вызовов эпохи? Как ученому остаться жрецом Истины и гуманности, воплощающим неутилитарное отношение к жизни, когда все поставлено в конъюнктурные рамки, определяется сиюминутными целями и интересами?

Подобное вопрошание еще раз выводит нас к этике (этической рефлексии над собственной деятельностью). Возникающая моральная неопределенность с результатами научных новаций требует соответствующего принципа, который бы связывал категории классической этики – «свободу» и «справедливость», и, вместе с тем, возвышался бы над ними. Таким принципом в

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

деятельности ученых XX, а тем более XXI в., стал принцип ответственности. Согласно современному немецкому философу Х.Ленку, ответственность – это принцип, позволяющий интерпретировать многообразие ситуаций деятельности ученого в терминах его причастности к порождаемым ситуациям. Ответственность ученых может быть разграничена (в зависимости от масштаба самой деятельности и ее оценкой социальными институтами) на: 1) ответственность за действия, их последствия и результаты (ситуационно-деятельностная моральная ответственность); 2) компетентную и ролевую; 3) универсально- моральную (за общественную безопасность, здоровье и благополучие); 4) правовую (институциональную и корпоративную) ответственности [2, с. 155-156]. Подобная дифференциация говорит о многообразии форм ответственности ученого, проявляющаяся «во внутреннем» (профессиональном, корпоративном) и внешнем (социальном, универсальном) аспектах. Рассматривая этот вопрос, нужно различать индивидуальную и групповую ответственность ученых. Более полно понять специфику обоих аспектов поможет рассмотрение механизма реализации моральной ответственности ученого. По мнению О.М.Сичивицы, этот механизм реализуется посредством следующих «рычагов»: 1) моральные санкции и стимулы; 2) моральные табу; 3) моральные компромиссы.

Морально санкционированное поведение не связано с принуждением со стороны властных структур, а базируется на сознании личности, ее ценностных представлениях и жизненносмысловых установках [3, с. 87-88]. Научной деятельности осуществляется со стороны примеров героизма и подвижничества в мировой науке. Моральные табу или запреты как способ регулирования поведения людей имеет свои положительные стороны. В частности, в современной науке, о чем говорилось выше, в ряде стран наложен запрет на исследования в области геномной инженерии. Данная установка в отношении конкретной практики связана с необходимостью десакрализации науки, выведением научных исследований в перспективу гуманитарно- значимых оценок. Наконец, ученый в ходе своей деятельности сталкивается с выбором наилучшего варианта решения, часто связанного с уступками мировоззренческой и политической конъюнктуре, разногласиями с коллегами в ценностной сфере. Пример поведения Г.Галилея на судебном процессе «святой инквизиции» в 1663 году является примером здравого компромисса, сохранившего принципы нового миропонимания, изложенные в его «Диалогах о двух главнейших системах мира».

Говоря о механизме реализации моральной ответственности в области науки, правомерно обратить внимание молодых исследователей на указанные «рычаги» регуляции и оптимизации деятельности, имеющие инструментальное значение. Вместе с тем, молодой ученый должен трезво смотреть на собственные недостатки, которые выявляются, в том числе, на фоне эволюции этики науки, предпочтительного поведения великих мужей.

Література:

1. Гончаров В.П. Геном и клонирование человека (философский аспект). – М.: Современные тетради, 2002. – С.85.
2. Ленк Х. Размышления о современной технике. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – С.155-156.
3. Сичивица О. М. Моральная ответственность ученого и общественно-исторический процесс. – Донецк: Юго-Восток, 2003. – С.87-88.
4. Берков В.Ф. Философия и методология науки: Учеб. пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С.279-301.
5. Донских О.А. О науке, лелеющей гармонию // Наука и ее место в культуре. – Новосибирск: Наука, 1990. – С. 13-36.
6. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. – М.: Логос, 2000. – С.286–310.
7. Кохановский В.П., Золотухина Е.В., Лешкевич Т.Г., Фатхи Т.Б., Философия для аспирантов: Учебное пособие – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – С.403-435.
8. Крисаченко В.С. Стратегія стійкого розвитку людини і біосфери // Крисаченко В.С. Людина і біосфера: основи екологічної антропології / Підручник. – К.: Заповіт, 1998. – С.614-666.
9. Лекции по философии науки: Учебное пособие / Под ред. Пржиленского В.И. – М.: ИКЦ „МарТ”, Ростов н/Д.: Издательский центр «МарТ», 2008. – С.263-272.
10. Лешкевич Т.Г. Философия науки: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2005. – С.201-209.
97
11. Мамчур Е.А. Гуманистическая критика науки: аргументы “за” и “против”// Ценностные аспекты развития науки. – М.: Наука, 1990. – С.81–94.
12. Моисеев Н.Н. Судьба цивилизации. Путь разума. - М.: Языки русской культуры, 2000. – С.77–90, 183–196.
13. Назаров В.Н. Прикладная этика. Учебник. – М.: Гардарики, 2005. – С.229-230.
14. Ролсон III Х. Существует ли экологическая этика? // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. – М.: Прогресс, 1990. – С.258–288.
15. Сидоренко Л.І. Сучасна екологія. Наукові, етичні та філософські ракурси. Навчальний посібник. – К.: Парапан, 2002. – С.30–35.
16. Сичивица О.М. Моральна відповідальність вченого і суспільно- історичний процес / О.М.Сичивиця. – Львів: УАД, 2000. - 274 с.
17. Степин В.С. Философская антропология и философия науки. – М.: Высшая школа, 1992. – С.121–135.
18. Философия и методология науки: Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / Под ред. В.И.Купцова. – М.: Аспект Пресс, 1996. – С.469– 493.

Галузь «Економіка»:

ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ : ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

Ігнатенко Олена Петрівна

Викладач другої кваліфікаційної категорії

Маріупольського коледжу ДВНЗ «ПДТУ»

м. Маріуполь, Україна

***Анотація:** У статті розглянуто методи фінансування інноваційних проектів, сутність венчурного фінансування, тенденції та проблеми венчурного фінансування у світі та Україні.*

***Ключові слова:** методи фінансування, інноваційний проект, венчурне фінансування.*

Розвиток країни неможливий без впровадження інновацій та їх адекватного фінансового забезпечення. Оскільки реалізація інноваційної моделі розвитку країни потребує значних коштів на фінансування, необхідно знаходити нові можливості інвестування в інноваційну діяльність.

Основними методами фінансування є внутрішнє та зовнішнє фінансування.

Внутрішнім фінансуванням виступає самофінансування, за рахунок використання тільки власних засобів, але у цього методу є один істотний недолік - обмеженість об'єму інвестиційних ресурсів.

Тому досить часто доводиться прибїгати саме до методів зовнішнього фінансування, таким як: залучення бюджетних коштів, акціонування і інші форми пайового фінансування, банківське кредитування, залучення ресурсів за договорами лізингу і франчайзингу, проектне фінансування і ін. Методи зовнішнього фінансування мають переваги, але й недоліки: зниження прибутку у зв'язку з необхідністю виплат, ризик порушення фінансової стійкості та платоспроможності.

Зважаючи на специфіку інноваційних проектів можна говорити про необхідність в мобілізації джерел інвестування і комплексного використання різних методів .

Одній з форм фінансування ризикових інвестиційних проектів, що мають складнощі в самофінансуванні, отриманні банківського кредиту і що не користуються інтересом у

звичайних інвесторів в силу високого рівня ризику "прогорання" проекту, є венчурне фінансування.

В Україні законодавча база функціонування інститутів спільного інвестування і венчурних фондів, почала формуватися в 2001 р. з ухваленням закону України "Про інститути спільного інвестування (пайові і корпоративні інвестиційні фонди)". У 2013 році у законі вперше було надано визначення венчурного фонду. [3]

Венчурні фонди акумулюють капітал інвестиційних, пенсійних і інших фондів, банків, страхових компаній, корпорацій, особисті заощадження інвесторів, іноді державні кошти. Згідно з географічним розподілом венчурних інвестицій у світі США займають близько 45% ринкової долі венчурних інвестицій, Європа - 24%, Східна, Південно-східна Азія і Океанія - 17%, Америка (за винятком США) - 10%, Близький Схід, Африка - 4% [4]. Світовими лідерами ринку венчурного капіталу в 2012г. були США і Європа, де зосереджене 84% світових венчурних інвестицій. До 2008г. простежувалося збільшення об'єму венчурних інвестицій. У 2007-2008гг. об'єм венчурних інвестицій склав більше 49млрд.дол. США в рік. Але в 2009 році у результаті фінансової кризи у світі цей об'єм зменшився до 34,6 млрд. дол.

Впродовж усіх років незалежності нашої держави не було створено дійсно ефективної інвестиційної стратегії розвитку країни, реалізація якої дозволила б активізувати господарські процеси у рамках базових галузей національного господарства. Відповідно, така ситуація призвела до формування непривабливого інвестиційного клімату .

Така ситуація обумовлена наступними проблемами, які вимагають свого рішення.

1. Неефективна державна стратегія розвитку венчурного інвестування в Україні обумовлена відсутністю взагалі яких-небудь орієнтирів подальшого функціонування цього сектора національного господарства.

2. Неефективність чинних норм законодавчо-нормативних актів, які не сприяють розвитку венчурного інвестування в Україні.

3. Нерозвинений фондовий ринок досить негативно впливає на розвиток венчурних фондів, які безпосередньо є учасниками ринку цінних паперів.

4. Дефіцит кваліфікованих кадрів в області функціонування венчурних інвестицій також стримує розвиток цього сектора національного господарства.

5. Відсутність розвитку відповідної інфраструктури по реалізації венчурного інвестування також стримує її функціонування.

6. Слабкість інституту захисту інтелектуальної власності має досить негативний вплив на функціонування венчурних фондів, які у більшості випадків фінансують інтелектуальні розробки.

7. Низький рівень попиту на фінансування з боку венчурних фондів, зважаючи на специфіку їх діяльності, обумовлений розривом зв'язків між науковою і виробничою сферою суспільства.

У таких умовах адекватнішими моделями венчурного підприємництва для України є:

1. Модель приватно-державного партнерства. Суть цієї моделі полягає в створенні так званих приватних кооперативних дослідницьких центрів. Роль держави складається у фінансуванні початкових етапів проектів, що вкрай важливо та складно досягти.

2. Модель розподіленого партнерства. Суть цієї моделі полягає в тому, що вона припускає зосередження на інноваціях, а не на створенні підприємств для кожного винаходу. Модель припускає створення 4 незалежних організацій, які працюватимуть над інноваційним проектом на відповідній стадії розвитку.

Необхідно відмітити те, що ряди венчурних інвесторів в Україні сьогодні досить малі. Пов'язане це, в першу чергу, з незадовільним станом економіки країни, який значно збільшує і без того високі ризики венчурних інвестицій.

Проте, в умовах сучасної економічної інтеграції, Україні потрібно розвивати свій високий науково - технічний потенціал, створювати умови для розвитку конкурентоздатних галузей економіки для того, щоб не залишитися на околиці світових змін. Практика показала, що на сьогодні, венчурне фінансування є перспективним засобом впровадження прогресивних високотехнологічних проектів, воно може стати потужним каталізатором для українських підприємців, які впроваджують інноваційні технології.

Література:

1. Анисимов Ю.П. Инновационный менеджмент: учеб. пособие/Ю.П. Анисимов, Е.В. Солнцева; под общ. ред. Ю.П. Анисимова. – Воронеж: ГОУВПО «Воронежский государственный технический университет», 2007. 208 с.

2. Игонина Л.Л. Методы финансирования инвестиционных проектов. –Режим доступа: http://www.cfin.ru/investor/finance_meths.shtml

3. Закон Украины «Об институтах совместного инвестирования» / Официальный сайт Верховной Рады Украины. Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>

4. Chinese Venture Capital Yearbook, 2007.2.Д

Куценко Євгенія Костянтинівна

аспірант

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Україна, м. Київ

В останні десятиріччя розвиток корпоративного управління відбувається під впливом концепції ціннісно-орієнтованого менеджменту, яка симбіотично поєднує філософію і практику сучасного бізнесу. У цьому контексті набуває особливої актуальності проблематика дефіциту системних теоретичних розробок, які б забезпечили практичні потреби управління підприємством.

Витоками сучасної концепції ціннісно-орієнтованого управління (value-based management, VBM) цілком логічно вважають праці А. Раппапорта та Б. Стюарта, оприлюдненні у 1980-х – 1990-х роках, які актуалізують проблематику забезпечення інтересів акціонерів і сфокусовані на максимізації вартості бізнесу для його власників. При цьому діяльність зацікавлених осіб кореспондує з такими стандартними фінансовими показниками, як розмір грошових потоків підприємства і ризику діяльності, що знаходять відображення в ціні капіталу. Такий контекст зумовив розуміння сутності ціннісно-орієнтованого управління як довгострокового планування, основою стратегічною метою якого є зростання вартості підприємства [2, с. 37].

На початку XXI с. концентрація концепції VBM виключно на вартості акціонерного капіталу стала піддаватися критиці, ключовими аргументами якої були наступні:

- цінність бізнесу повинна вимірюватися не тільки вигодами, які він приносить власникам, а й поєднанням фінансових результатів діяльності компанії та їх корисності для суспільства;
- акцентування уваги на ціні акцій відображає лише фінансові вигоди власників корпорації, при цьому ігноруються нефінансові аспекти бізнесу, що знаходяться у соціальній площині, в галузі охорони навколишнього середовища, в сфері ділової етики;
- орієнтація на зростанні вартості акцій у короткостроковому періоді здатна спровокувати негативні довгострокові наслідки і для акціонерів (відмова від інвестицій зі значним терміном окупності, маніпуляції з оборотним капіталом, ризикований авантюризм тощо).

Як слушно зазначив М. Йенсен, встановлення мети довгострокової максимізації вартості бізнесу не забезпечить управління стратегією досягнення цієї мети [3, с. 11]. При цьому варто зауважити, що в англійській інтерпретації відсутнє змістовне розмежування понять «вартість» та «цінність».

На подальший розвиток ціннісно-орієнтованого управління значно вплинули теорія зацікавлених осіб (*Stakeholder Theory*) та концепція соціальної відповідальності бізнесу (*Corporate Social Responsibility – CSR*). Основні постулати цієї стейкхолдерської теорії зводяться до наступного: будь-яке підприємство є мережею взаємопов'язаних суб'єктів; кожний суб'єкт має певний внесок у здійснення його виробничо-господарської діяльності з орієнтацією на отримання вигоди (чи відсутності некомпенсованого збитку); не зважаючи на різноспрямованість інтересів стейкхолдерів, їх сукупність є єдиним, хоча і певною мірою суперечливим цілим, що визначає траєкторію еволюції підприємства.

Наслідком еволюції стейкхолдерської теорії стало розширення спектру зацікавлених осіб від «будь-яких індивідуумів, груп чи організацій, які мають суттєвий вплив на рішення, що приймаються фірмою, та/або знаходяться під впливом цих рішень» [4, с. 46] до «вкладників ресурсів фірми» [5]. Відповідно, можна стверджувати, що результатом ціннісно-орієнтованого управління у багатофакторному вимірі є формування оптимальної моделі ресурсного забезпечення функціонування підприємства, яка, з одного боку, створює унікальні комбінації ресурсів, а, з іншого – дозволяє підтримувати ефективне функціонування обраної ресурсної моделі підприємства..

Органічним теоретичним базисом розвитку ціннісно-орієнтованого управління виступила і концепція соціальної відповідальності бізнесу (*Corporate Social Responsibility – CSR*), яка, на думку багатьох дослідників, володіє високим стратегічним потенціалом. Її генезис відбувався на основі пошуку найбільш оптимальної стійкої моделі взаємодії бізнесу та суспільства. Витоки концепції CSR мали виключно нормативний характер, який визначав моральні засади бізнесу на інституційному, організаційному та індивідуальному рівнях. Найбільшу поширеність набула модель А. Керолла, який запропонував трактувати CSR, як багаторівневу відповідальність, представлену у вигляді піраміди, що включає в себе економічну, правову, етичну і філантропічну складові.

У подальшому нормативна концепція CSR була доповнена концепцією корпоративної соціальної сприйнятливості (*Corporate Social Responsiveness*), під якою розуміють здатність компанії сприймати громадське вплив, що провокує специфічні управлінські дії. На різних етапах розвитку цих концепцій вони розглядалися або як альтернативні, або як незалежні, або як взаємозв'язані концепції, проте саме остання із зазначених позицій стала в підсумку головною. Синтетичним поєднанням вищезазначених концепцій виступила концепція корпоративної соціальної діяльності (*Corporate Social Performance*), що дає відповіді на питання: яким чином повинна діяти сучасна компанія на основі тернарного поєднання принципів, процесів, результатів, та, відповідно, зробила саму проблематику соціальної відповідальності бізнесу практично-орієнтованою.

Залежно від виду та способу економічної діяльності кожне підприємство в процесі становлення, розвитку і функціонування знаходить свою специфічну ціннісну систему, яка визначає особливий стиль його життєдіяльності та проявляється у сформованому іміджі. Синтетичний перелік цінностей є оригінальною для кожної компанії сумішшю цінностей, відносин, норм, традицій, які не існують самі по собі, а знаходяться у постійній взаємодії, впливаючи одна на одну певним чином: посилюючи або нівелюючи значення інших - тобто утворюючи певну динамічну систему. Формування системи цінностей в управлінні підприємством пов'язане і знаходить свій прояв у формуванні цільових установок. Цінності, виражені в цілях, визначають специфіку управлінських рішень, а рівень їх досягнення визначається інтегрованістю інтересів корпоративних учасників у процес функціонування. Варто відзначити, що цінності можуть вступати в протиріччя між собою. Відповідно до діалектичного закону єдності і боротьби протилежностей, цей процес провокує прагнення будь-якої системи до утримання рівноважного стану, оскільки переважання однієї сили руйнує систему. Це визначає пріоритетність балансування інтересів зацікавлених осіб для збереження цілісності системи та генерування її внутрішньої енергії, що забезпечує її функціонування та розвиток.

Література:

1. Matheson J. Value-Based Management Defined. [Электронный ресурс]. – URL: http://smartorg.typepad.com/smartorg_inc/valuebased_management.
2. Волков А.И. Управление на основе социально-экономического потенциала бизнеса. Построение системы ценностно-ориентированного управления на основе социально-экономического потенциала / А.И. Волков // Российское предпринимательство. - 2010. - № 4-2. - С. 35-39.
3. Jensen M. Value maximization, stakeholder theory, and the corporate objective function / M. Jensen // Journal of applied corporate finance. — № 14 (3). — P. 8–21.
4. Freeman R.E. Strategic Management. A Stakeholder Approach / R.E. Freeman. - Boston: Pitman, - 1984. - P. 46.
5. Frooman J. Stakeholderin fluence strategy / J. Frooman // Academy of Management Review. – 1999. - No. 24 (2). – P. 191-205.

МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ

Короцинська Яна Антонівна
студентка 71 групи, спеціальності «Менеджмент»
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Україна, м. Житомир

Анотація: *Дана робота присвячена проблемі професійного навчання та розвитку персоналу на підприємстві. Розглядається поняття професійного навчання персоналу, його основні напрямки та види. Особлива увага приділяється традиційним та нестандартним методам професійного навчання та розвитку працівників.*

Ключові слова: *професійне навчання персоналу, розвиток персоналу, навчання на робочому місці, навчання поза робочим місцем, secondment, buddying, shadowing.*

Для того, щоб компанія розвивалася, необхідно розвивати її головний потенціал – співробітників. Система навчання та розвитку персоналу підвищує професійну майстерність працівників, формує у них сучасне економічне мислення та вміння працювати в команді. Завдяки процесам навчання та розвитку підвищується продуктивність праці та ефективність функціонування підприємства.

Важливим засобом професійного розвитку персоналу є професійне навчання.

Професійне навчання персоналу – це систематичний процес формування у працівників підприємства теоретичних знань, умінь та практичних навичок, необхідних для виконання роботи [2, ст. 88].

Основними напрямками професійного навчання вважають:

- первинне навчання у відповідності з цілями організації, задачею підрозділу та специфікою роботи працівника;
- навчання для ліквідації розбіжності між вимогами посади і особистими якостями працівника;
- навчання з метою підвищення кваліфікації працівника;
- навчання для роботи за новими напрямками розвитку організації;
- навчання для засвоєння нових прийомів і методів виконання трудових операцій [2].

Для того, щоб навчання пройшло максимально успішно, необхідно задекларувати яким чином, в які терміни, і хто його буде проходити, скласти план і програму навчання, прописати завдання кожної конкретної програми.

Розрізняють такі 3 види професійного навчання персоналу:

1. Первинна професійна підготовка працівників.
2. Перепідготовка.
3. Підвищення кваліфікації.

Сучасні організації використовують велику кількість методів розвитку професійних знань і навичок своїх співробітників. Всі методи навчання можуть бути поділені на дві великі групи: навчання на робочому місці та навчання поза робочим місцем (табл. 1).

Таблиця 1

Методи професійного навчання персоналу

Навчання безпосередньо на робочому місці	Навчання поза робочим місцем
Адаптація нових працівників	Лекція
Наставництво	Дискусії і обговорення
Розширення кола обов'язків	Дистанційне навчання
Передача повноважень (делегування)	Ознайомлення з досвідом інших підприємств
Передача досвіду	Розгляд практичних ситуацій (кейсів)
Ротація	Ділові ігри
Чергування робочих операцій	Моделювання ситуацій
Метод ускладнених завдань	Семінари, виставки, симпозиуми
Підготовка і розвиток робочої команди	Тренінги
Консультавання	Рольові ігри
Аналіз робочих дій і процедур	Самостійне навчання
Інструктаж на робочому місці	Участь у проектах
Спеціальний набір завдань	Участь у навчальних програмах

Навчання на робочому місці характеризується безпосередньою взаємодією з повсякденною роботою. Воно є більш дешевим і оперативним, полегшує входження в навчальний процес працівників, які не звикли до навчання в аудиторіях. Навчання в стінах організації може передбачати запрошення викладача ззовні для задоволення конкретних потреб у навчанні співробітників. З іншого боку, мета і порядок навчання в цьому випадку можуть губитися за поточною роботою і жорсткими часовими рамками [3, с. 42].

Навчання поза робочим місцем включає усі види навчання за межами самої організації. Таке навчання дозволяє відокремити людей, які навчаються на якийсь час від повсякденної трудової

діяльності. Процес навчання в даному випадку краще спланований, дидактично глибше опрацьований [3, ст. 46].

Поряд з традиційними набирають популярності нестандартні методи професійного навчання та розвитку персоналу – Secondment, Buddying та Shadowing.

Secondment – тимчасове переведення працівника в інший підрозділ підприємства, де він переймає досвід роботи, спілкується з представниками іншої сфери діяльності тощо. В деяких випадках, працівника переводять в іншу компанію. Такий метод розвитку персоналу є дуже поширеним на Заході, близько 70% компаній використовують його в своїй практиці, особливо англійські компанії. Секондмент може використовуватися не тільки для розвитку співробітників, але і для підвищення ефективності роботи компанії в цілому, розробки новацій та поліпшення відносин між компаніями-партнерами.

Buddying – це нова форма наставництва, при якій обидві сторони (учень і наставник) знаходяться на рівних позиціях. Відсутність ієрархічності гарантує отримання зворотної інформації в обох напрямках. Такий підхід дозволяє учневі отримувати нові знання та досвід, а наставник може пригадати давно забуті навички та отримати свіжі ідеї від учня.

Shadowing – простий і невитратний спосіб навчання. Він полягає в прикріпленні «тіні» до працівника. У якості «тіні» виступає працівник, який претендує на посаду, аналогічну до посади наставника, за яким він закріплений. Наставник не вчить «тінь», вона просто спостерігає за його роботою протягом незначного відрізка часу (1-3 дні), вивчає її в деталях. Використовувати таку форму навчання можна для всіх рівнів персоналу.

Отже, у сучасній практиці навчання персоналу існує велика кількість різних методів навчання, як звичайних і всім відомих, так і нових, нетрадиційних. Кожен з них має свої переваги і недоліки. Вибір методу навчання залежить від конкретної мети: отримати нові знання, сформувати вміння, перейняти досвід тощо. Якщо потрібно досягнути цих цілей в комплексі, то можна поєднати декілька методів навчання.

Література :

1. Губанова Ю. Как повысить эффективность работы компании. [Электронный ресурс]/Ю.Губанова//HR-Portal: Сообщество HR-Менеджеров. Режим доступа: <http://hrportal.ru/article/kak-povysit-effektivnost-raboty-kompanii>

2. Карташова Л. Управління персоналом: Потрібні кваліфіковані фахівці / Карташова Л. // Людина і праця, - 2007. - №6. С. 87-89.

3. Паршина В. С. Система розвитку персоналу в організації: [підручник] / Паршина В. С. - Екатеринбург: Уро РАН, 2006. - 74 с.

ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ

**Недірова Зохре Акмурадівна,
студентка 71 групи,
соціально-психологічного факультету
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
Житомир, Україна**

**Науковий керівник: Мосійчук Ірина Вікторівна,
кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри економіки, менеджменту і маркетингу,
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
Житомир, Україна**

***Анотація.** Розглянуто теоретичні положення та викладено основні етапи розробки політики формування власного капіталу банку.*

***Ключові слова:** власний капітал, політика формування власного капіталу, фінансова стратегія, фінансові ресурси, дивідендна політика, фінансова стабільність.*

Економічний розвиток країни як необхідна умова інтеграції у світове співтовариство ставить перед державою певні вимоги. Успішність реформування економіки України, спрямованого на створення високоефективного ринкового господарства, значною мірою залежить від розвитку банківської системи, оскільки саме банки опосередковують рух капіталів, забезпечуючи перелив коштів між секторами економіки. Для функціонування та підтримання стабільного економічного стану будь-яких організацій, у тому числі банків, важливу роль відіграє власний капітал та його формування. Тому політика формування власного капіталу банку, як частина загальної фінансової стратегії, що полягає в забезпеченні необхідного рівня самофінансування - забезпечення необхідного розміру капіталу є важливим інструментом для виведення банку зі стану падіння та збільшення його прибутковості.

Теоретичні й практичні аспекти управління власним капіталом банку висвітлено в працях вітчизняних та закордонних вчених, зокрема: А. Герасимовича, Е. Гіла, А. Косого, О. Лаврушина, Т. Коха, Л. Примостки, П. Роуза та інших.

Оснoву управління власним капіталом банку складає управління формуванням його власних фінансових ресурсів тобто власного капіталу. З метою забезпечення ефективності управління

цим процесом розробляється спеціальна фінансова політика, яка направлена на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел відповідно до вимог його розвитку в майбутньому.

Розробка політики формування капіталу банку здійснюється за наступними етапами:

1 етап. Аналіз формування капіталу банку в попередньому періоді.

Метою такого аналізу є виявлення потенціалу формування власного капіталу та його відповідність темпам розвитку банку.

2 етап. Визначення загальної потреби в капіталі банку.

Розрахована загальна потреба визначає необхідну суму капіталу банку, яка повинна формуватись як за рахунок внутрішніх, так і зовнішніх джерел.

3 етап. Оцінка і вибір оптимального джерела збільшення капіталу.

Результати такої оцінки слугують основою розробки управлінських рішень відносно вибору альтернативних джерел формування капіталу банку, що забезпечують його зростання (рис. 1).

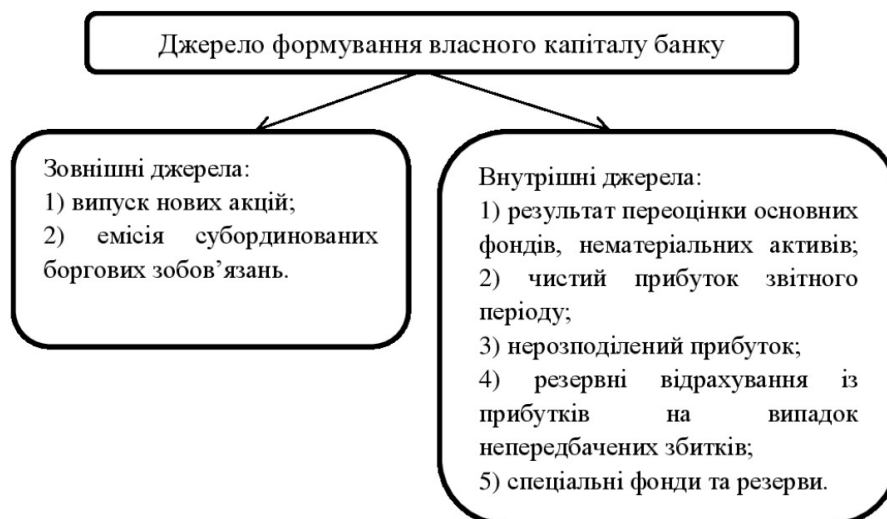

Рис. 1. Джерело формування власного капіталу банку

4 етап. Забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел.

Основним внутрішнім джерелом збільшення капіталу, є чистий прибуток.

5 етап. Забезпечення необхідного обсягу залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел.

Обсяг залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел покликаний забезпечити ту їх частину, яку не вдалося сформувати за рахунок внутрішніх джерел фінансування.

6 етап. Оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів.

Процес оптимізації базується на наступних критеріях:

1. Забезпечення мінімальної сукупної вартості залучення капіталу банку;

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

2. **Забезпечення збереження управління банком початковими засновниками.**

Дивідендна політика – це принципи і методи визначення частки прибутку, що сплачується власнику капіталу відповідно до його внеску. Дивідендна політика передбачає визначення співвідношення прибутку, що спрямований на виплату дивідендів і на розвиток банку.

Політика формування власних фінансових ресурсів становить частину загальної фінансової стратегії банку, яка полягає у забезпеченні необхідного рівня самофінансування його подальшого розвитку.

Отже, на кожному етапі формування власного капіталу банку має бути виконані відповідні завдання для досягнення кінцевих цілей, таких як: фінансова незалежність, стійкість та стабільність банку.

Література:

1. Бодрецький М. В. Управління власним капіталом банків [стаття з конф. Інвестиції: практика та досвід № 23/2013] / М. В. Бодрецький: - МАУП, 2013. – 68 с.
2. Кириченко О.А., Гіленко І.В. Банківський менеджмент: Навч. посібник / О.А. Кириченко, І.В. Гіленко, С. Роголь, С.В. Сиротян, О. Немой. - К.: Знання-Прес, 2002.- 438 с.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Османова Оразгуль Баваєвна
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Україна, м. Житомир

Науковий керівник: Мосійчук Ірина Вікторівна
кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри економіки, менеджменту і маркетингу,
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Україна, м. Житомир

***Анотація:** У статті визначено поняття маркетингової діяльності та комплексу маркетингу, розглянуто процес організації маркетингової діяльності, основні принципи та завдання маркетингової діяльності на підприємстві. Проаналізовано теоретичні особливості різних організаційних структур маркетингової діяльності та низку проблем практичного*

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)
характеру, які потребують негайного вирішення. Сформульовано напрями вдосконалення організації маркетингової діяльності на підприємстві.

Ключові слова: маркетингова діяльність, комплекс маркетингу, споживач, ціна, розподіл, просування, ефективність маркетингової діяльності.

Сутність маркетингу як управлінської діяльності полягає в тому, що ця діяльність спрямована на орієнтацію виробництва, створення видів продукції, яка відображає вимоги ринку. Під нею розуміють, насамперед, вивчення поточного і перспективного попиту на продукцію на певному ринку і вимог споживачів до таких характеристик товару, як якість, новизна, техніко-економічні й естетичні показники, ціна.

Одним із ключових понять сучасного маркетингу є розробка комплексу маркетингу. Комплекс маркетингу – це сукупність маркетингових засобів (товару, ціни, розподілу, просування), певна структура яких забезпечує досягнення поставленої мети та вирішення маркетингових завдань. Розглянемо кожен з елементів комплексу маркетингу.

Вагомий внесок у вирішення проблеми впровадження маркетингу в практику господарюючих суб'єктів зробили Г. Армстронг, І. Ансофф, Є. Дихтль, Ф. Котлер, Ж. Ламбен, Р. Ланкар, М. Мак-Дональд, М. Мескон, М. Портер, В. Прауде, Х. Хершген, Р. Фатхутдінов. Теоретичні аспекти маркетингу з урахуванням українських реалій, особливості маркетингової діяльності організацій різних галузей промисловості, секторів економіки і товарних груп розглядаються в наукових працях таких вітчизняних учених, як: А. Войчак, Л. Балабанова, С. Гаркавенко, В. Герасимчук, Є. Голубков, Н. Куденко, А. Кредисов, А. Павленко, В. Пилипчук, Т. Примак та ін.

Мета статті полягає у дослідженні напрямів удосконалення організації управління маркетинговою діяльністю торговельного підприємства.

Головне в маркетинговій діяльності – розробка програм, їхнє основне завдання – дати можливість визначити оптимальну структуру виробництва, що орієнтується на одержання бажаного рівня прибутку.

Ефективна маркетингова діяльність підприємства неможлива без побудови відповідних управлінських структур – відділів, бюро, секторів тощо (рис. 1).

Рис. 1. Основні принципи управління маркетингом на підприємстві

Їхня діяльність має базуватися на принципах: – цілеспрямованості – відповідність місії, цілям, стратегіям та політиці підприємства, спрямованість на розв’язання суто маркетингових проблем, пошук і задоволення потреб споживачів; – чіткості побудови – розумна спеціалізація, брак дублювання функцій, забезпечення єдності керівництва маркетинговою діяльністю, підконтрольність виконавців; – гнучкості – своєчасне реагування на зміни в навколишньому бізнес-середовищі; – скоординованості дій – комплексність маркетингових заходів для досягнення ефекту синергії; – достатньої фінансової забезпеченості як із погляду виконання маркетингових дій, так і мотивації праці працівників маркетингових служб; – економічності – покриття витрат на маркетинг доходами від реалізації маркетингових заходів; – високої кваліфікації кадрів та постійної спеціальної підготовки; – активної політики – пошук ринків, споживачів, незадоволених потреб, творчі підходи до розв’язання поставлених маркетингових завдань.

Проаналізувавши сучасний стан управління маркетинговою діяльністю на підприємстві, було виявлено низку проблем, які потребують негайного вирішення та полягають у: необхідності постійного моніторингу конкурентів; постійній потребі вдосконалення та підвищення якості продукції; розробці нового асортименту товарів і вдосконаленні вже існуючих; потребі у вивченні та діяльності нових сегментів ринку; підвищенні ефективності рекламної діяльності та просуванні товарів; постійному розвитку і розширенні каналів розподілу; необхідності володіння маркетинговою інформацією щодо основних чинників, які визначають комерційний успіх нашого підприємства.

Література:

1. Бурдько С. Маркетолог у комерційній структурі: проблеми підготовки професійної адаптації / С. Бурдько // Маркетинг в Україні. – 2012. – № 4. – 376 с.
2. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкуренто- спроможністю підприємств: стратегічний підхід / Л.В. Балабанова. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2012. – 294 с.
3. Гаркавенко С.С. Маркетинг / С.С. Гаркавенко. – К. : Лібра, 2010. – 417 с.
4. Эванс Б. Маркетинг / Б Эванс, Б. Берман. – М. Сирин, 2016. – 278 с.

Галузь «Інформаційні технології»:

**СИСТЕМА АНАЛІЗУ ПІДРОЗДІЛІВ УНІВЕРСИТЕТУ ПО ДАНИМ GOOGLE
SCHOLAR**

Ільченко Михайло Юхимович
доктор технічних наук, професор,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» ,
Україна, м.Київ

Цурін Олег Пилипович
кандидат технічних наук, доцент,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» ,
Україна, м.Київ

Прасолов Андрій Павлович
магістр,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» ,
Україна, м.Київ

***Анотація:** У статті розглянуто питання розміщення наукових публікацій в Інтернеті. Розкрито систему, що парсит (моніторить) базу Google Scholar Університету і поновлює дані кожного науковця. Система дозволяє онлайн, офлайн та автоматично заповнювати базу Університету. Надано можливість продивитись рейтинги факультетів та кафедр у межах Університету та кафедр у межах факультетів . Показано можливість використання системи для декількох Університетів в межах однієї програмної реалізації.*

Ключові слова: Наукові публікації в Інтернет, використання Google Scholar, база наукового закладу, парсинг бази Google Scholar, рейтинги факультетів та кафедр.

Актуальність: Упродовж останніх років послідовно набуває сили євроінтеграційний вектор державної політики України в сфері науки. У зв'язку з цим робляться кроки до впровадження кількісних та напівкількісних методів аналізу наукової активності не тільки наукових установ але й науковців. За таких умов актуальною стає потреба вибору джерел наукометричних даних для проведення оціночних досліджень на корпоративному та загальнодержавному рівнях. Існує декілька баз розміщення наукових публікацій

Передумови: З точки зору розміщення електронних версій наукових праць в InterNet та доступу користувачів до них можна виділити три види, які надано на мал. 1

Мал. 1 Види розміщення наукових праць

«Відкриті»

Очевидним недоліком відкритих систем є загальна невисока якість публікацій. Вони в основному не перевіряються і не рецензуються. Може бути значна кількість плагіату.

«Не видимі»

Можна продивитись за допомогою спеціальних систем. Орієнтовані на бібліографічні матеріали, мають відповідні поля, широкі можливості у пошуку інформації, Більшість з цих баз дозволяють оцінити ще 2 важлиуих параметри це цитованість та Н-індекс. Глобальні «невидимі бази» менш розповсюджені бо вимагають досить потужні ресурси і до таких баз відноситься Google Scholar . Це популярна міжнародна база, яка використовується у Вебометричних системах при побудові глобальних рейтингів, наприклад , такого як Webometrics (<http://www.webometrics.info>).

Недоліком « Не видимих» баз є те, що вони спеціально не відбирають журнали чи конференції для включення робіт у цю базу і тому вважається, що якість робіт гірша ніж у Scopus чи Web of Science.

«Закриті» бази вимагають логіни та паролі для входження. Найбільш відомими закритими базами є Scopus (Elsevier), Web of Science. Їх основний сервіс- пошук наукових статей у базах відповідних систем та оцінка індекса цитувань. **Scopus** є найбільшою мультидисциплінарною реферативною базою даних наукових публікацій (з посиланнями на повні тексти публікацій). Scopus містить посилання на повні тексти понад 28 млн. статей більше 4 тис. видавництв з усього світу, контент щодня оновлюється. Scopus дозволяє проводити пошук по більш ніж 15 тис. наукових видань, найбільш авторитетних в науковому середовищі. Scopus веде підрахунок цитувань авторів наукових публікацій з 1960 року. Оцінюється також і H-і Індекс. SCOPUS є платна база і потрапити туди журналам досить складно.

Цей аналіз показує, що для Університетів України слід звернути увагу на Google Scholar. Глобальна пошукова платформа Google Scholar, зокрема її апарат підрахунку наукової цитованості, спеціалізується на індексації наукових публікацій не лише онлайнних, а і друкованих науково-інформаційних продуктів (статей, монографій, препринтів, звітів та інших академічних матеріалів). Набір вимог для індексування у Google Scholar нескладний і надається у відкритому доступі. Реєстрація науковців досить проста, знаходиться у відкритому доступі і вимагає заповнення таких позицій як приналежність (Affiliation) науковця. Приналежність задається двома даними - назвою установи зареєстрованою Google Академією та Електронною поштою відповідного наукового закладу. Це дозволяє Google Scholar створити профілі відповідних наукових установ. Ці профілі є своєрідним звітом наукової спільноти суспільству про результати наукових напрацювань Університетів. При цьому Google Scholar рейтингує науковців кожного Університету по параметру цитованості і це використовується як для створення рейтингу університетів у Google Scholar [1], так і при обліку рейтингу у популярній системі Webometrics (параметр прозорість). Для оцінки кожного університету по цитованості береться сума значень цього параметру у перших 10 науковців.

Google Scholar з'явився пізніше ніж Scopus та Web of Science, але її відкритість, гнучкість та популярність дозволила наздогнати ці популярні бренди. У порівнянні з іншими безкоштовними і платними сервісами Google Академія опирається на більшу базу даних наукових журналів у більшій кількості мов. Тому Google Академія часто знаходить більше цитувань

Таким чином передумови можуть бути наступними

1. Можливість у Google Scholar створення кабінетів науковців із визначенням приналежності до певної наукової установи (Університету);
2. Виконане Google Scholar рейтингування науковців кожного Університету по його цитованості;
3. Наявність в Університетах списків науковців з визначенням підрозділів в яких вони працюють;
4. Наявність мов програмування та засобів створення Веб додатків із забезпеченням зручного інтерфейсу

Мета:

1. Необхідність оцінки наукового рівня як Університет в порівнянні з іншими, так і підрозділів Університету (інститутів, факультетів, кафедр);
2. Рейтингування Університетів у межах країни, Факультетів та інститутів у межах Університету, кафедр у межах факультетів (інститутів);
3. Виконання програмної реалізації у виді Веб додатку зі зруним Веб інтерфейсом;
4. При реалізації виконати умови створення аналогічних систем для інших Університетів.

Методи: Побудова online системи з Web інтерфейсом, online та offline заповнення даних співробітників Університету, парсинг даних бази Google Scholar.

Результати: Фактично кожний Університет має свій IP та ID (ідентифікаційний код) свого профілю. Покрокова інструкція створення особистого кабінету та його заповнення, що розроблено авторами статті, надано за адресою: <http://phone.kpi.ua/schol> База Google Scholar досить зручна для кирилично мовних прізвищ. По вказаному автором приналежності до наукового закладу Google Scholar робить рейтингову таблицю по цитованості цього закладу. Так для КПІ ім.Ігоря Сікорського адреса бази наступна: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_org&hl=uk&org=5596117057032671997 База надає можливість зробити порівняння науковців по цитованості. Важливість таких порівнянь розглянуто у роботі [1].

Відомі рішення та їх недоліки У Google Scholar кожний науковець може створити свій робочий кабінет зі списком робіт, що є у Google Scholar, і Google Scholar автоматично підраховує цитованість (бібліографічні посилання) та H-індекс. Не вистачає даних про присутність автора у базі Google Scholar, що є потенційною можливістю автора і параметр «Присутність» є у такій відомій системі як SCOPUS. Для отримання цього параметру треба рахувати кількість робіт, що надано у кожного автора. База наукової організації надається в послідовності зменшення бібліографічних посилань. Перше, що треба відзначити, це відсутність пошуку у цій базі (надано пошук через Google) і друге, це вивід на сторінку N записаних у базу науковців (при загальній кількості більше 2000, як це є у КПІ ім.Ігоря Сікорського) пошук стає досить трудомісткою задачею. Якщо Університет достатньо великий і

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

має внутрішню структуру, наприклад, факультети та кафедри на факультетах, то виникає задача рейтингування підрозділів. Прибирання цих недоліків було покладено в основу системи, що розроблено в КПІ ім. Ігоря Сікорського

Функції системи

1. Система надає можливість online введення даних науковцем при наявності у нього відповідного логіну та паролю чи адміністратору, який може вводити дані декількох науковців, що підготовлено у форматі CSV;

2. Система парсит (переглядає) базу Google Scholar і підраховує кількість робіт, та переписує кількість цитувань та H-індекс, що є у кожного автора. Необхідно це тому, що дані у базі Google Scholar періодично змінюються і ця функція дозволяє оперативно (автоматично) поновлювати дані кожного науковця.

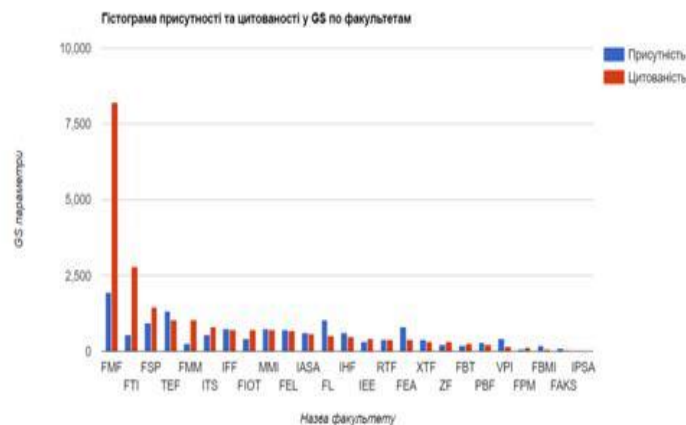
3. В системі реалізовано пошук інформації про авторів по: прізвищу, імені та по ID. У таблиці надаються отримані дані, а по «посиланню» можна перейти до кабінету відповідного автора.

Якщо є декілька даних, то можна отримувати суму по стовпчикам натиснувши клавішу «Всього» . Дані можна видати у вигляді CSV файлів, натиснувши клавішу «Вивантажити таблицю»

4. Можна продивитись дані по співробітникам кафедр та факультетів;

5. Після збирання 90% інформації через парсинг дані переписуються у базу даних системи. Формат запису «Прізвище», «Факультет», «Кафедра», «Присутність», «Цитованість», «H-індекс»

6. Для аналізу роботи факультетів (інститутів) надана можливість продивитись і порівняти їх гістограми, як це показано на мал.2

Мал. 2 Скріншот порівняльної гістограми факультетів

7. Надано можливість аналізу даних по кафедрам , що входять до відповідного факультету (інституту)

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

Реалізація Систему реалізовано на мові програмування PHP (парсинг та робота з базою даних), JS (сортування таблиць), JS бібліотека Google Charts (побудова гістограм), база даних MySQL . Виконано НВО КПІ-Телеком у вигляді Веб сайту з відкритим доступом за адресою : <http://telef.kpi.ua> з переходом до КПІ ім. Ігоря Сікорського

При наданні даних в Excel у форматі <Ім'я>< прізвище>< скорочена назва факультету>< скорочена назва кафедри ><цитованість>< Н-індекс> та <ID>, зберіганні у форматі .csv і завантажені їх у базу MySQL у систему можна використовувати і для інших університетів. Так як видно за адресою <http://telef.kpi.ua> надано аналогічну систему для Чернівецького державного університету. Як і при організації обслуговування у CLOUD це є зручним як для замовника, так і для виконавця. Зважаючи на невеликі обсяги інформації фінансові розрахунки не розглядаються.

Висновки: Можуть бути сформульовані наступні висновки;

1. Веб додаток дозволяє оцінити науковий потенціал не тільки співробітників, але й підрозділів;
2. Порівняти підрозділи і в наглядному виді зробити рейтингування у вигляді гістограм;
3. Розроблене програмне забезпечення дозволяє без додаткового налаштування використовуватися іншими Університетами (це перевірено для Чернівецького національного університету);
4. При включенні у додаток інших університетів доцільно використовувати технологію обслуговування прийняту у Клауд, коли передаються дані, а програмне забезпечення знаходиться у центрі обслуговування. Це значно скорочує витрати університетів.

Література:

1. Цурін О.П. Інструментальні засоби супроводження конференцій з Web-інтерфейсом/О.П.Цурін// Технологія і техніка друкарства. — 2014. — № 2(44). — С. 73-78.

СИСТЕМИ ЗБОРУ ДАНИХ З ВЕБ-РЕСУРСІВ

Тищенко Ганна Валентинівна
студентка, ДВНЗ «ДонНТУ»,
Україна, м. Покровськ

Бищенко Юлія Анатоліївна
студентка, ДВНЗ «ДонНТУ»,
Україна, м. Покровськ

***Анотація:** Порівняно популярні системи збору даних з веб-ресурсів. Розроблено систему з урахуванням виявлених недоліків. Проаналізовано швидкодію цих систем.*

Кожна компанія зацікавлена в інформації про ринок, на якому вона працює. Для розвитку потрібні дані, які допомагають генерувати ці знання. Вони надають незаперечну перевагу над конкурентами, допомагаючи знаходити потенційних клієнтів, аналізувати реакцію споживачів на нові продукти, розміщувати більш ефективні стратегії маркетингу, а також розробляти більш якісні продукти.

Процес вилучення структурованої корисної інформації з сайту називається парсингом (parsing), а інструменти для реалізації даного процесу - парсерами (parsers).

Як правило, сайти розробляються з урахуванням того, що зчитувати інформацію з їх сторінок буде людина. Але формат представлених даних, зрозумілий людині, найчастіше не настільки зрозумілий програмним засобам. Крім того, структура представлених даних змінюється від сайту до сайту, тому не існує універсального засобу для вилучення інформації з них. Однак, існують готові рішення, що дозволяють отримувати інформацію з сайту після попередньої конфігурації. Ці рішення часто коштують дорого і не мають тієї гнучкості, яку можуть дати рішення, розроблені під конкретний сайт.

Для того, щоб один раз отримати значення декількох полів з 10-15 сторінок, писати окремий парсер недоцільно, однак в разі великого числа сторінок, полів або високої періодичності збору інформації, цей процес потребує автоматизації [1]. Тому завдання написання системи програмного забезпечення для збору даних, яка накопичує дані дуже важлива.

Web Mining - це процес отримання даних з веб-ресурсів. Так як веб-джерела, як правило, не є текстовими даними, то і підходи до процесу вилучення даних відрізняються в цьому випадку. В першу чергу необхідно пам'ятати, що інформація в інтернеті зберігається у вигляді спеціальної мови розмітки HTML (RSS, Atom та інші), веб-сторінки можуть мати додаткову метаінформацію, а також інформацію про структуру (семантику) документа [6].

Підходи до вилучення даних:

- а) аналіз DOM дерева;
- б) використання XPath;
- в) використання регулярних виразів;
- г) візуальний підхід.

У Web Mining можна виділити наступні етапи:

- а) вхідний етап (input stage) - отримання "сирих" даних з джерел;
- б) етап обробки (preprocessing stage) - дані подаються у формі, необхідній для успішної побудови тієї чи іншої моделі;
- в) етап моделювання (pattern discovery stage);
- г) етап аналізу моделі (pattern analysis stage) - інтерпретація отриманих результатів.

Існує багато систем для вилучення даних з інтернет-джерел. Найпопулярніші - Datacol, Content Downloader, X-Parser Light, FDE Grabber, WP Uniparser.

В процесі аналізу були виявлені наступні недоліки:

- а) багато разів програма звертається в базу даних або в файл;
- б) багато часу займають налаштування;
- в) в більшості випадків збирається менше 95% даних з порталів;
- г) іноді на виході отримуємо помилковий контент;
- д) виникають помилки при роботі з великими обсягами даних.

Враховуючи їх, було розроблено архітектуру системи збору даних з веб-ресурсів (рис.1). Для реалізації такої системи, яка має назву Extractdata, було використано фреймворк Scrapy, база даних – PostgreSQL та платформа RabbitMQ.

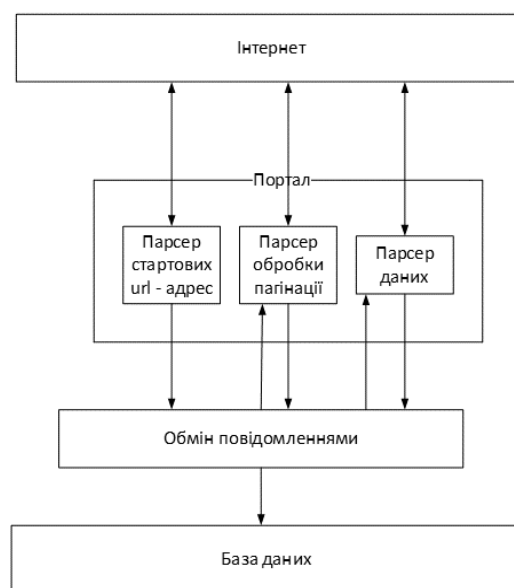

Рисунок 1 - Архітектура системи збору даних з веб-ресурсів

Порівняльний аналіз швидкодії систем збору даних з веб-ресурсів зображено на рис. 2.

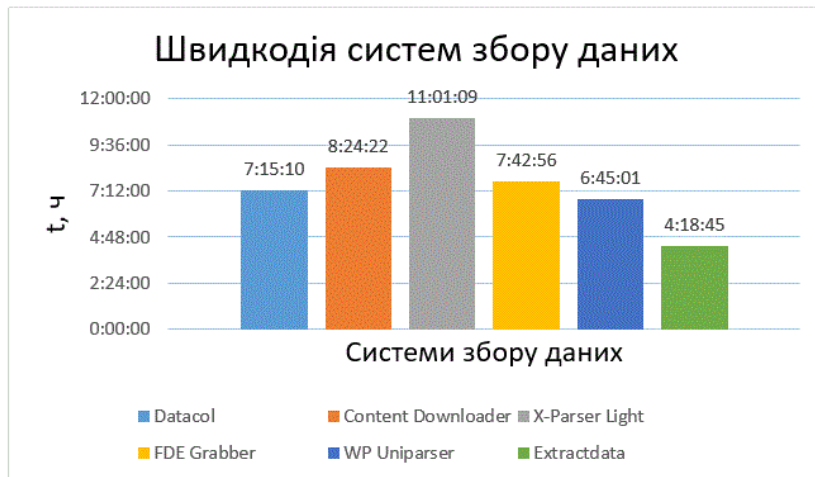

Рисунок 2 – Збір даних з порталу rozetka.com.ua (обхід 100000 цільових сторінок)

У результаті дослідження було виявлено, що обсяг даних в мережі Інтернет зростає за експоненціальною залежністю, тому необхідно розробляти та оптимізувати системи збору даних з веб-ресурсів. Розглянувши існуючі системи збору даних, можна зробити висновок про те, що їх архітектура потребує доробки. Тому, було розроблено систему Extractdata. Для її реалізації було використано фреймворк Scrapy, база даних – PostgreSQL та платформа RabbitMQ.

Література:

1. Web parsing: задачи, проблемы, инструменты [Електронний ресурс]: «Inostudio». – Режим доступу: <https://inostudio.com/ru/article/web-parsing.html> – Дата доступу: березень 2017. – Загол. з екрану.
2. Data Mining [Електронний ресурс]: «UserGroup». – Режим доступу: <http://msugvnuu000.web710.discountasp.net/Posts/Details/3316> – Дата доступу: березень 2017. – Загол. з екрану.
3. An introduction to big data [Електронний ресурс]: «Opensource». – Режим доступу: <https://opensource.com/resources/big-data> – Дата доступу: березень 2017. – Загол. з екрану.
4. Big Data and Data Mining [Електронний ресурс]: «Habrahabr». – Режим доступу: <https://habrahabr.ru/post/267827/> – Дата доступу: березень 2017. – Загол. з екрану.
5. Data Mining [Електронний ресурс]: «Habrahabr». – Режим доступу: <https://habrahabr.ru/post/95209/> – Дата доступу: березень 2017. – Загол. з екрану.
6. Document Object Model [Електронний ресурс]: «W3C». – Режим доступу: <https://www.w3.org/DOM/> – Дата доступу: березень 2017. – Загол. з екрану.
7. Подходы к извлечению данных с веб-ресурсов [Електронний ресурс]: «Habrahabr». – Режим доступу: <https://habrahabr.ru/post/99918/> – Дата доступу: березень 2017. – Загол. з екрану.

8. Подходы к извлечению данных с веб-ресурсов [Электронный ресурс]: «Habrahabr». – Режим доступа: <https://habrahabr.ru/company/dataart/blog/262817/> – Дата доступа: березень 2017. – Загол. з екрану.
9. Web Mining: интеллектуальный анализ данных в сети Internet [Электронный ресурс]: «Google». – Режим доступа: <https://sites.google.com/site/upravlenieznaniami/tehnologii-upravleniaznaniami/text-mining-web-mining/web-mining> – Дата доступа: березень 2017. – Загол. з екрану.
10. Datacol – универсальный парсер с визуализацией сбора данных [Электронный ресурс]: «Profithunter». – Режим доступа: <https://www.profithunter.ru/obzory/datacol-universalnyiy-parser-s-vizualizatsiy-sbora-dannyih/> – Дата доступа: березень 2017. – Загол. з екрану.
11. Datacol – парсер для сбора информации с сайтов [Электронный ресурс]: «Vlada-rykova». – Режим доступа: <https://vlada-rykova.com/parser-sajtov/> – Дата доступа: березень 2017. – Загол. з екрану.
12. Универсальный парсер контента – программа Content Downloader [Электронный ресурс]: «Seobook». – Режим доступа: <http://seobook.info/universalnyu-parser-kontenta/> – Дата доступа: березень 2017. – Загол. з екрану.
13. Перелинковка сайта [Электронный ресурс]: «Pr-cy». – Режим доступа: <http://pr-cy.ru/lib/saytostroenie/Perelinkovka-sayta-Kak-eto-sdelat> – Дата доступа: березень 2017. – Загол. з екрану.

УДК 06.64 (100) (043.2)

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПЦІЇ ДИЗАЙНУ ПЕРШИХ ТА СУЧАСНИХ ВСЕСВІТНІХ ПРОМИСЛОВИХ ВИСТАВОК

Катсон М.В.,

студентка

Національний авіаційний університет

Київ

Анотація: перші всесвітні промислові виставки дали поштовх до розвитку нового напрямку – промислового дизайну. Розвиваючись та прогресуючи, виставки надають інформацію про досягнення в різних галузях, дозволяють ознайомитись з новітніми технологіями, а виробникам – дозволяють швидко представити широкому загалу, розрекламувати і продати товар.

Кожного року у більшості великих міст світу проводяться виставки досягнень та інновацій у промисловості. З часу проведення першої промислової виставки сучасні зазнали великих змін. Передумовами виникнення промислових виставок були: розвиток промисловості, механізація виробництва та відмова від ручної праці, конкуренція між країнами, які прагнули продемонструвати свої промислові досягнення.

Перші всесвітні промислові виставки сприяли появі багатьох нетипових архітектурних комплексів – виставкових павільйонів (рис.1). Особливостями даних споруд було використання новітніх матеріалів та короткі строки зведення конструкцій.

Рис.1 Кришталевий палац, Лондон. Д.Пакстон.

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

Перші виставки поєднували у собі різноманіття експонатів. Повністю була відсутня концепція виставки. У представників було прагнення показати все, що вважали важливим. Власники фірм, які розміщували експонати, прикрашали розділ виставки на свій смак без всякої системи (рис.2). Популярним було використання архітектурного маскараду[1, с23].

**Рис. 2. Оформлення першої всесвітньої промислової виставки у Кришталевому палаці.
Лондон,1851р.**

У подальших виставках у павільйонах відбувся поділ експозиційної площі на національні секції [2, с.53], при цьому секція країни організатора не повинна перевищувати загальну площу, яка виділена іноземним учасникам. Упорядкування експонатів виставок полягало у їх поділі на чотири класи: сировина, промислові вироби, витвори мистецтва, експонати, які мали цікаве технічне рішення. В той же час не було спроби організувати внутрішній простір палацу, знайти нові принципи експозиції, які б відповідали новій архітектурі. Таким чином, отримали величезний, багатий, але традиційний магазин, склад товарів.

На перших промислових виставках технічні вироби вперше були представлені як експонати, подібні до витворів мистецтва. У виставкових експозиціях відбилася уся строкатість європейської архітектури – еkleктизм. Інженери в процесі створення виставкових зразків паровозів, котлів, автомобілів, насосів намагалися надати їм певних архітектурних форм в стилі бароко або готики, які призначались для інших епох та інших цілей, але коли такі речі виявилися зібраними в одному місці, то продемонстрували відсутність будь-якого смаку.

З плином часу особливості проведення виставок змінювалися, умови покращувалися, еkleктику та різноманіття витіснив тематичний поділ експонатів. Одним із перших павільйонів, у якому було представлено один вид експонатів, була Галерея машин на виставці 1889р. в Парижі (рис.3). На той момент у найбільшому в світі критому приміщенні було представлено багате різноманіття новітніх та діючих машин того часу.

Рис.3. Галерея машин, Ф.Дютер, В. Контамен. Виставка 1889р. в Парижі.

У сучасності виставки є загальнодоступним та популярним явищем. Відбувся поділ виставок за призначенням, за тематикою, за направленістю. Сучасні виставки відрізняються від їх попередників наявністю концепції, тематики. Також сучасний виставковий дизайн поєднує у собі архітектуру (рис.4) , дизайн інтер'єру (рис.5), графічний дизайн, друковану графіку, електронну та цифрову медіа (рис.6), освітлення (рис.7), звук та інтерактивні механізми [3]. Невід'ємною частиною сучасних виставок стало використання новітніх технологій та реклами.

Рис.4 Gitex, 2016р. Дубаї, ОАЕ

Рис.5 KIFF, 2016р. Київексполаза, Київ, Україна

Рис. 6 North American International Auto Show, 2014р. Детройт, США.

Рис.7 Interlight, 2012р. Москва, Росія

Найпопулярнішим видом виставкового дизайну нині є промислові ярмарки. Вони організуються для демонстрації і продажу продукції та послуг компанії. Як правило, вони націлені на конкретну аудиторію покупців та конкурентів. Дизайн у даному випадку фокусується на популяризації бренду. Багато фірм приймають участь у ярмарці одночасно в одному приміщенні, а отже у виставковому залі розміщується сотні стендів (Рис.8). На даний час усі виставки поєднуються тематично. Стенди у сучасних виставкових залах спроектовані як конструктор з системи деталей (Рис.9). Головними їх перевагами є зручність, мобільність та універсальність.

Рис.8 Salone Internazionale del Mobile, 2016р. Мілан, Італія

Рис. 9 Промислові виставки в Києвексполазі, 2016р. Київ, Україна

Підводячи підсумки, можна дійти висновку, що перші промислові виставки і сучасний їх варіант поєднує ідея демонстрації науково-технічних досягнень. Суттєвою різницею між ними є особливості проведення, поява реклами та зацікавленість виробників до збуту товару методом швидкого розповсюдження інформації. Відбувся перехід від різноманітності до тематичного та вузькоспеціалізованого напрямлення.

Використана література:

1. Лаврентьев А.Н. История дизайна.- М., 2006.- 303 с
2. Кутейникова Н.О. О международных выставках XIX в. – М.: Издательство, 2010. – 240 с.
3. Лоренс Я., Сколник Л., Бергер К. Дизайн выставок: практическое руководство. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 256 с.

АНАЛІЗ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ

Барило Світлана Богданівна

доцент, кандидат педагогічних наук

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

місто Івано-Франківськ

Анотація. У статті коротко здійснюється аналіз сучасних програм розвитку дітей дошкільного віку щодо їхнього творчого розвитку засобами музики.

Ключові слова: діючі програми, музичне мистецтво, творчий розвиток, музична діяльність, вихователь.

У багатьох сучасних програмах розвитку дітей дошкільного віку в переліку видів музичної діяльності (спів, слухання музики, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах) поруч стоїть творчість. Однак виділення окремого розділу «Творча діяльність» або «Творчий розвиток» і одночасно формулювання аналогічних вимог, переліку творчих завдань, музичного репертуару в більшості програмах ми не знайшли.

Здійснивши аналіз сучасних діючих програм та зосередившись на розділі «Музична діяльність» щодо програмного забезпечення розвитку творчості дітей засобами музичного мистецтва було виявлено, що найбільш поширена програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» охоплює навчання і виховання дітей від третього до шостого року життя [7]. Уважно проаналізувавши програму ми не знайшли в даному розділі нічого про творчий розвиток дітей засобами музичного мистецтва. Тільки в орієнтовному переліку музичного репертуару з основних видів музичної діяльності зустрічаються твори народної дитячої музичної творчості, класичної та сучасної музики для дітей, які вихователь може використати у роботі по розвитку творчості. Але це при умові, якщо вихователь зацікавлений у такій роботі, має початкові знання з музики, орієнтується в музичних жанрах і має мотивацію для такої діяльності. Жодного завдання, вправи, конкретного музичного матеріалу для розвитку творчості ми не знайшли. Розділ «Творча діяльність» чи «Творчість у музиці» у програмі відсутній.

Програмовий зміст навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку в освітній програмі для дітей від двох до семи років «Дитина» вказано по роках життя (від 2 до 7 років) у такій

послідовності: «Діти раннього віку», «Наші малята», «Дослідники, чомусики», «Наша старша група». Вони є логічно та змістовно взаємопов'язаними, поступово ускладнюються та відображують картину цілісного розвитку різних сфер особистості дитини упродовж дошкільного періоду [2].

Розділ «Прилучаємось до музичної скарбниці подано цілісно, для всіх вікових груп разом. Це полегшує орієнтування в змісті роботи музичного керівника та вихователя. В програмі окремими видами музичної діяльності виділені хороводи, ігри; рухливі забави; танці, а також підрозділ «У світі музичних звуків», «Наші свята», «Веселі розваги», «Музика з нами».

Саме в програмі «Дитина» ми знайшли підрозділ, який стосується розвитку творчості та творчих здібностей дітей на кожному віковому етапі. Це підрозділ «Творчість у рухах і пластиці». Але вихователь, орієнтуючись на поданий музичний матеріал має самостійно підбирати та розробляти рухи, вправи, різноманітні імпрровізації, ігри, творчі завдання, які б сприяли розвитку творчості дітей.

Програма розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі» дає можливість вихователю вибрати кращі зразки народної, класичної і сучасної музики для дітей для роботи у групі. У програмі є великий обсяг музичного класичного репертуару, що немає в інших програмах і його, на нашу думку, можна використати для створення різних творчих завдань, вправ, ігор [2].

Розділ «Світ музичного мистецтва» суттєво відрізняється від інших розділів діючих програм з музичного виховання ще й тим, що у ньому освітні завдання, вікові можливості дітей, знання, уміння, навички з кожного виду музичної діяльності дошкільники мають опанувати по трьох основних темах: «Шуми і звуки довкілля»; «Музичні звуки», «Музична діяльність». Окрім цього, частина розділу «Світ музичного мистецтва», а саме, організація життєдіяльності, націлює якраз вихователя повноцінно використовувати музичне мистецтво у своїй повсякденній роботі з дошкільниками.

У програмі подається орієнтовний музичний репертуар, який складається з великої кількості класичної музичної спадщини для дітей, українського дитячого народного музичної фольклору та сучасної музики для дітей. Разом з цим, констатуємо, що ні завдань, ні вправ для розвитку творчості дітей у даному розділі програми ми також не знайшли.

Здійснивши аналіз програми «Впевнений старт», ми виявили, що у ній розкрито основні напрями розвивального впливу дорослих, що є визначальними для розвитку природних задатків і здібностей дітей, а також до різних видів художньої діяльності (образотворчої, музичної, театралізованої), естетичного ставлення до дійсності, формування художніх умінь і навичок, сприяння самовираженню у художній творчості [6].

Музичне виховання дошкільників, як галузь естетичного виховання у програмі спрямоване на розвиток творчих здібностей, виховання музичної культури та становлення творчої особистості дитини.

У програмі коротко викладено зміст проведення свят і розваг, поради батькам (цього складника в інших програмах ми не побачили), а також показники художньо-естетичного розвитку.

Незважаючи на чітко викладені завдання, цікаві приклади музичного репертуару, поради батькам, вказівок, завдань на розвиток творчості дітей засобами музики у програмі ми не виявили.

Надзвичайно цікавою, на нашу думку, є програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія [5].

Метою програми є розкриття оздоровчого потенціалу та розвиток музикальності дітей дошкільного віку.

Теми, музичний репертуар, зразки конспектів занять, методичні рекомендації, які пропонуються педагогам для використання у повсякденному житті дитячого садка, допоможуть вихователям ефективно здійснювати роботу не тільки для оздоровлення дітей засобами музики, але як засіб розвитку творчих нахилів дітей та їхньої музикальності.

Уважаємо, що програму «Веселкова музикотерапія» слід використовувати педагогам, які працюють у дошкільному навчальному закладі, поряд з обов'язковою програмою, тому що саме в ній вихователь може знайти цікавий, яскравий музичний матеріал для розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку.

Ми проаналізували ще декілька програм, серед них регіональна Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» [3].

Програма «Соняшник» складається із трьох цільових підпрограм: «Помагайлик» (4-ий рік життя), «Пізнавайлик» (5-ий рік життя), «Дослідник»(6-ий рік життя).

Перелік фольклорних і художніх текстів, музичного та хореографічного репертуару, різних видів ігор, мистецьких творів та орієнтовна тематика занять подано у навчально-методичному посібнику до програми [4].

На нашу думку програма є дуже цікавою, до неї розроблені сучасні методичні матеріали і збірники музичного репертуару для всіх видів музичної діяльності. Але щодо діяльності вихователя з розвитку творчості дітей засобами музики ми нічого не знайшли.

Таким чином, здійснивши детальний аналіз цілого ряду діючих програм розвитку дітей дошкільного віку, розділу музична діяльність, ми дійшли висновку, що матеріал, який стосується творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами музики у програмах або повністю відсутній, або його дуже мало, і призначений він у більшій мірі музичному керівникові, ніж вихователю. Тільки у програмах «Дитина» та «Веселкова музикотерапія» вихователь може підібрати певний матеріал та музичний репертуар для розвитку творчості дошкільників.

Література:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років /наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, К., ун-т ім. Б. Грінченка. – 2016. – 304 с.
3. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» /Л. В. Калуська. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 144 с.
4. Калуська Л. В. Навчально-методичний посібник «Соняшник» до комплексної програми розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку. / Л. В. Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 200 с.
5. Малашевська І. А. Програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія» / І. А. Малашевська, С. К. Демидова. – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 44 с.
6. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 104 с.
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. — 264 с.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІДТВОРЮВАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ НА РІВЕНЬ ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ МОЛОЧНОГО СТАДА

Жилін Володимир Миколайович
магістрант II-го року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** В роботі наведено результати аналізу впливу віку першого ефективного осіменіння на рівень молочної продуктивності корів молочного стада ДП «Племрепродуктор «Степове» (Миколаївська область). Встановлено, що найбільшій надій отримано від корів, що були запліднені у віці 21-25 місяців. Рівень жирномолочності корів не залежав від їх віку першого ефективного запліднення.*

***Ключові слова:** вік першого ефективного осіменіння, надій, вміст жиру в молоці, корови*

Даними багатьох досліджень і передовою практикою доведено, що вік телиць при першому заплідненні, а також їх жива маса, багато в чому визначають подальшу молочність і продуктивність. Збільшення віку запліднення веде до зниження темпів відтворення стада, зменшення надоїв, подорожчання вартості вирощування молодняка [1, 2].

Таким чином, *головною метою* роботи був аналіз впливу показників відтворювальних якостей (насамперед, віку першого ефективного запліднення) на рівень молочної продуктивності корів червоної степової породи в умовах ДП «Племрепродуктор «Степове» (Миколаївська область). Об'єктом нашого дослідження були корови червоної степової породи, що утримувалися в стаді ДП «Племрепродуктор «Степове» протягом 2004-2015 рр. Предметом дослідження була молочна продуктивність корів та її залежність від показників відтворювальних якостей. При виконанні роботи були використані первинні матеріали зоотехнічного (форма 2 МОЛ) обліку. Всього було досліджено 150 корів, що мали повні закінчені I-у та III-ю лактації.

Для аналізу впливу показників, що характеризують відтворювальні здатності корів та рівень їх молочної продуктивності, використовувався алгоритм однофакторного дисперсійного аналізу [3], де у якості градацій фактора використовувалася належність тварин до групи. Відповідно до віку першого ефективного осіменіння, всіх первісток було розподілено на сім груп: від 10-15 місяців, від 16 до 20 місяців, від 21 до 22,5 місяців, від 22,6 до 25 місяців, від 26 до 30 місяців, від 31 до 35 місяців, понад 36 місяців.

Вся біометрична обробка вихідних даних проведена з використанням ПЕОМ та комп'ютерної програми MS Excel.

В таблиці 1 наведено вплив віку першого ефективного осіменіння на надій корів дослідного стада протягом 305 днів I-ої та III-ої лактації.

Таблиця № 1

Вплив віку першого осіменіння на надій корів за 305 днів лактації ($\bar{X} \pm Sx$), кг

Вік 1-ого осіменіння, місяців	n	Номер лактації	
		перша	третя
10-15	13	2909,7 ± 148,7	3358,8 ± 148,4
16-20	24	3077,7 ± 109,5	3447,3 ± 94,2
21-22,5	21	3224,1 ± 97,8	3466,0 ± 108,6
22,6-25	30	3197,6 ± 70,0	3522,7 ± 129,7
26-30	16	3182,0 ± 109,6	3306,3 ± 79,7
31-35	10	3105,1 ± 201,3	3303,3 ± 115,1
>36	5	3082,4 ± 199,0	3302,2 ± 77,2

За даними ми бачимо, що максимальну продуктивність показали первістки 3-ої і 4-ої дослідної групи (21-22,5 та 22,6-25 міс.) – 3224,1 та 3197,6 кг, відповідно. Зі зростанням віку першого ефективного запліднення відмічається поступове зниження продуктивності корів до рівня 3082,4 кг. Найменший надій спостерігається в особин, що були запліднені у 10-15 міс. і складає в середньому 2909,7 кг. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що як зменшення, так збільшення віку першого осіменіння відповідно до оптимального, призводить до зниження продуктивності і тим самим, до збільшення витрат на утримання тварин.

Аналогічно протягом III-ої лактації встановлено, що корови 4-ої групи дають найвищий результат серед усіх 7 дослідних груп. Їх надій за 305 днів III-ої лактації складав 3522,7 кг. При підвищенні віку першого осіменіння надої збільшувались, але при осіменінні корів старше 22,6-25 місяця, вони вже почали поступово зменшуватись. Найменші надої отримано від тварин сьомої групи, що осіменялись у віці старше 36 міс – 3302,2 кг.

В таблиці 2 наведено вплив віку першого осіменіння на вміст жиру в молоці корів дослідного стада за I-ою та III-ою лактацією.

Видно, що для первісток явної залежності вмісту жиру від віку першого осіменіння немає. Цей показник проявив тут тенденцію змінюватись не залежно від віку, в якому запліднювались тварини. При заплідненні в 16-20 міс. показник вмісту жиру в молоці складав 3,82%, при заплідненні у віці 21-22,5 міс. він зменшився (3,73%), але надалі поступово зростав до значення 3,78-3,80%.

Протягом III-ої лактації серед особин 1-ої та 2-ої груп (10-15 та 16-20 міс., відповідно) вміст жиру в молоці був максимальним й складав 3,84%.

Таблиця №2

Вплив віку першого осіменіння на вміст жиру в молоці корів ($\bar{X} \pm Sx$), %

Вік 1-ого осіменіння (міс.)	n	Номер лактації	
		перша	третя
10-15	13	3,81 ± 0,05	3,84 ± 0,04
16-20	24	3,82 ± 0,04	3,84 ± 0,04
21-22,5	21	3,73 ± 0,02	3,82 ± 0,03
22,6-25	30	3,78 ± 0,03	3,81 ± 0,04
26-30	16	3,80 ± 0,06	3,86 ± 0,07
31-35	10	3,78 ± 0,06	3,81 ± 0,07
>36	5	3,78 ± 0,08	3,80 ± 0,04

В інших групах вміст жиру був менше, окрім корів групи 26-30 міс., де виявляється найбільший вміст жиру в молоці серед усіх дослідних груп (3,86%). Зі збільшенням віку, вміст жиру почав зменшуватись так як і в попередньому випадку, найменше значення приймає в групі з віком осіменіння старше 36 міс. Таким чином, можна прийти до висновку, що на вміст жиру в молоці вік першого осіменіння вірогідно не впливав.

Висновки. Встановлено, що найбільший надій отримано від корів, що були запліднені у віці 21-25 місяців. Рівень жирномолочності корів не залежав від їх віку першого ефективного запліднення.

Література:

1. Рубан Ю. Д. Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини / Ю. Д. Рубан – Харків : Еспада, 2002. – 576 с.
2. Сергеев И. И. Влияние раннего оплодотворения телок на формирование конституции и продуктивности молочных коров / И. И. Сергеев // Эффективное животноводство. – 2006. – №1. – С.12-14.
3. Плохинский Н. А. Руководство по биометрии для зоотехников / Н. А. Плохинский. – М. : Колос, 1969. – 256 с.

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)
**ДИНАМІКА РОСТУ І РОЗВИТКУ РОСЛИН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
УРОЖАЙНОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР**

Кулик Максим Іванович
кандидат сільськогосподарських наук, доцент, старший науковий співробітник
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

Рожко Ілона Іванівна
здобувач ступеня доктора філософії спеціальності 201 – «Агронія»
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

Погребняк Владислав Романович
учень
Полтавська загальноосвітня школа № 25,
м. Полтава

***Анотація:** подано динаміку росту і розвитку рослин та особливості формування урожайності сухої фітомаси енергетичних культур (просо прутноподібне, сорго багаторічне, міскантус гігантський) залежно від кількісних показників рослин (висоти, кількості листків та довжини прапорцевого листка).*

***Ключові слова:** динаміка, кількісні показники, енергетичні культури, урожайність, фітомаса.*

Зменшення енергетичної залежності нашої країни є нагальним питанням сьогодення, адже природні ресурси мають тенденцію до вичерпання, на противагу яким можна використати рослинний потенціал так званих «енергетичних культур» [1, 5].

Енергетичні культури – трав'янисті рослини, чагарники, швидкоростучі дерева, або інші види рослин, фітомаса яких може використовуватися як сировина для виробництва біопалива [3]. З-поміж них найбільш поширеними на території нашої країни є: просо прутноподібне, сорго багаторічне та міскантус гігантський (рис. 1).

Просо прутоподібне

Багаторічне сорго

Міскантус гігантський

Рис. 1. Енергетичні культури

Просо прутоподібне (*Panicum virgatum* L.), світчграс – це прямостояча, теплолюбна, багаторічна рослина групи С4; вид проса з родини злакових. Рослина має потужну мичкувату кореневу систему, що може проникати до 3 метрів углибину, прямостоячі, порожнисті стебла – різного кольору, які досягають 0,5-2,7 м у висоту, має довгі ланцетні листки, формує суцвіття – волоть, розмножується насінням і поділом кореневищ.

Багаторічне сорго, або трава Колумба (*Sorghum almum* Parodi.) відносять до родини злакових – це природний гібрид гумаю із цукровим сорго. Рослина високопродуктивна й швидкоростуча, формує кущ із трьох-п'яти продуктивних стебел заввишки до 3 м, листки довголанцетні, кількість їх на рослині коливається від 18 до 26 штук, формує суцвіття – волоть, коренева система неглибока розміщується в орному шарі ґрунту. Багаторічне сорго вирізняється високим продуктивним потенціалом, посухо- та солестійкістю.

Міскантус (*Miscanthus*) – багаторічна рослина з родини злакових; найбільш поширені три види міскантусу: *M. sacchariflorus*, *M. sinensis* та *M. × giganteus*, який найбільш поширений на території нашої країни.

M. × giganteus – міскантус гігантський або гігантеус. Це природний триплоїдний гібрид між міскантусом китайським та міскантусом цукровітковим. Рослина має потужну мичкувату кореневу систему, прямостоячі, заповнені паренхімою стебла, які досягають до 5 м у висоту, має довгі ланцетні листки. Розмножується лише вегетативно – потовщеннями кореня (ризомами). Відрізняється значною продуктивністю фітомаси, зимостійкістю, посухостійкістю, на одному місці може рости 15-20 років [3].

Протягом тривалого часу вітчизняні та зарубіжні науковці вивчають можливості використання біопаливного потенціалу енергетичних культур: представники родів *Miscanthus*, *Salix* та *Panicum*. В той же час, динаміка росту і розвитку цих культур та особливості

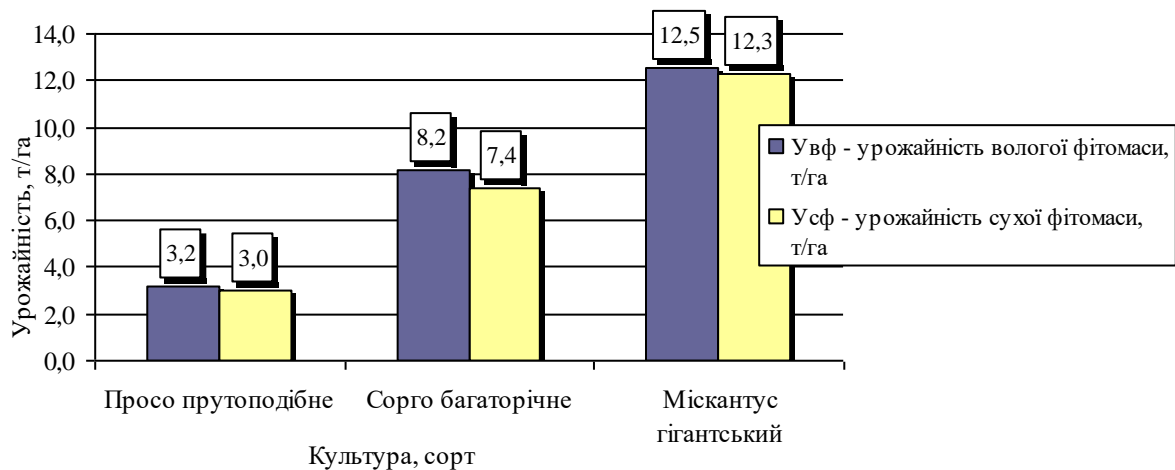
формування урожайності вегетативної надземної маси залежно від біометричних показників рослин розкриті не в повній мірі.

У зв'язку з чим, завдання нашого експерименту передбачали встановлення особливостей формування урожайності енергетичних культур (просо прутоподібне, сорго багаторічне, міскантус гігантський) за кількісними показниками рослин. Дослідження здійснено в умовах центральної частини Лісостепу України згідно методики дослідної справи [2]. Протягом вегетаційного періоду – від сходів до закінчення вегетації проводили спостереження, відмічаючи лінійні прирости стебел, кількості листків на рослині та довжини прапорцевого листка, фіксували продуктивність та урожайність кожної енергетичної культури згідно прийнятих методик [4, 6].

За результатами проведених досліджень встановлено, що динаміка приросту стебел рослин проса прутоподібного протягом вегетаційного періоду першого року змінювалась в межах – від 5,1 до 15,0 см; при цьому відмічено, що найбільший приріст рослин спостерігався протягом травня-липня, а в серпні-вересні приріст рослин зупинився. Висота стебел сорго багаторічного змінювалась в межах – від 17,3 до 67,3 см; найбільший приріст рослин спостерігався протягом липня-серпня. Висота рослин міскантусу гігантського протягом вегетаційного періоду коливалась у межах – від 82,5 до 112,5 см; найбільший приріст стебел спостерігався протягом травня-червня та серпня-вересня. У жовтні-листопаді фітомаса енергетичних культур змінює колір, стебла дерев'яніють та старіють – у рослини розпочинається фаза спокою: на цей час запасні речовини з листків та стебел накопичуються у вузлах кущіння, коренях та кореневищах, і використовуються для перезимівлі та відростання рослин навесні.

Кількість листків на рослинах енергетичних культур також змінювалась: найбільше їх було у міскантусу, найменше – на рослинах проса прутоподібного, проміжне значення за даним показником було у сорго багаторічного. Динаміка кількості листків на рослинах енергетичних культур варіювала у незначних межах: для проса прутоподібного – від 1,0 до 2,5 шт., для сорго багаторічного – від 3,2 до 5,5 шт., а для міскантусу гігантського – від 5,8 до 7,5 шт.

У рослин проса прутоподібного відмічено інтенсивний ріст прапорцевого листка протягом травня-липня (від 4,6 до 9,0 см), в подальшому приріст як рослин, так і даного показника припинився і залишився на рівні 9,0 см. На посівах сорго багаторічного – динаміка приросту прапорцевого листка відбувалась протягом усього вегетаційного періоду: даний показник змінювався у межах від 13,8 (травень) до 47,8 см (вересень), найбільший приріст був у липні-серпні. Інтенсивність приросту довжини прапорцевого листка у рослин міскантусу припадав на травень-червень (від 56,0 до 70,8 см), в подальшому він призупинився і змінювався в незначних межах – від 71,0 до 72,0 см.

НІР₀₅ 2,9 (волога фітомаса), НІР₀₅ 2,7 (суха фітомаса)

Рис. 2. Урожайність фітомаси енергетичних культур

З-поміж досліджуваних енергетичних культур найбільшу урожайність вологої та сухої фітомаси забезпечив міскантус гігантський (див. рис. 2), відповідно – на рівні 12,5 і 12,3 т/га, суттєво меншу – сорго багаторічне (8,2 і 7,4 т/га), та найменшу – просо прутіоподібне (3,2 і 3,0 т/га).

Також було встановлено, що урожайність сухої фітомаси усіх енергетичних культур формується за рахунок кількості рослин на одиницю площі та довжини прапорцевого листка (коефіцієнт кореляції більше 0,7), для міскантусу – додатково залежить ще і від висоти рослин ($r > 0,7$), середньою мірою на урожайність впливає кількість листків на рослині ($r = 0,3 \dots 0,7$).

Отже, урожайність надземної вегетативної маси енергетичних культур, поставлених на вивчення (просо прутіоподібне, сорго багаторічне, міскантус гігантський), в більшій мірі обумовлюється кількістю рослин на одиницю площі, довжиною прапорцевого листка, в меншій мірі – кількістю листків та висотою стеблостою.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у вивченні особливостей формування врожайності енергетичних культур залежно від походження генотипу у взаємозв'язку із погодними умовами вегетаційного періоду.

Література:

1. Возобновляемые растительные ресурсы / Д. Шпаар, Д. Драгер, С. Каленская [и др.]; под общ. ред. Д. Шпаар. – СПб.: Пушкин, 2006. – Т. 1. – 416 с.
2. Єщенко В. О. Основи наукових досліджень в агрономії / В. О. Єщенко П. Г. Копитко, В. П. Опришко [та ін.]. – К.: Дія, 2005. – 288 с.
3. Кулик М. І. Навчальний посібник: Енергетичні культури / Максим Іванович Кулик. – Полтава: Астроя, 2016. – 154 с.

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

4. Методика проведення експертизи сортів міскантусу гігантського (*Miscanthus×giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodk & Renvoize) на відмінність, однорідність і стабільність / [В. О. Зінченко, М. В. Роїк, Д. Б. Рахметов та ін.] // Офіційний бюлетень. Державна служба з охорони прав на сорти рослин. – К.: Алефа, 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sops.gov.ua>.

5. Новітні технології біоенергоконверсії : монографія [Текст] / Я. Б. Блюм, Г. Г. Гелетуха, І. П. Григорюк [та ін.] – К. : Аграр Медіа Груп, 2010. – С. 16.

6. Роїк М. В. Методика проведення експертизи сортів проса прутоподібного (*Panicum virgatum* L.) на відмінність, однорідність і стабільність: Код UPOV: PANIC_VIR / [М. В. Роїк, Д. Б. Рахметов, С. М. Гончаренко та ін.]. – Київ, 2012. – УІЕСР. – 15 с.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЛІНІЙНОЇ НАЛЕЖНОСТІ НА ЕКСТЕР'ЄРНІ ОЗНАКИ КОРІВ МОЛОЧНОГО СТАДА

**Лубковська Валерія Дмитрівна,
магістрант II-го року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна**

***Анотація.** Показано, що суттєвих відмінностей у відношенні лінійних промірів екстер'єру корів дослідного стада, що відносилися до ліній Люка та Казбека, не встановлено. Виключення складають лише такі показники, як коса довжина тулуба та обхват п'ястка, за якими особини лінії Люка вірогідно переважали своїх ровесниць лінії Казбека. За живою масою, навпаки, відмічається вірогідне переважання тварин лінії Казбека у віці 12-18 місяців.*

***Ключові слова:** лінійні проміри інтер'єру, жива маса, лінійна структура, корови, червона степова порода.*

Оцінка тварин за екстер'єром та конституцією є важливою складовою в комплексній системі селекції. Екстер'єр сільськогосподарських тварин є зовнішнім проявом конституції і повною мірою характеризує їх племінні, продуктивні і адаптаційні можливості. За екстер'єром також оцінюють ступінь типовості тварин для породи, лінії, родини. Практикою країн з розвиненим молочним скотарством і багатьма вченими доведено, що кращі за екстер'єрними якостями тварини, як правило, характеризуються високою молочною продуктивністю, доброю відтворною здатністю та продуктивним довголіттям [1].

Абсолютні величини екстер'єрних промірів дають змогу визначити ступінь розвитку тварин в межах окремого стада, його генеалогічних груп або ж нащадків окремих бугаїв. Крім того, певне уявлення про їх екстер'єрно-конституційний тип дає співвідношення окремих промірів, що виражається відносними величинами-індексами тілобудови [2].

Таким чином, головною метою роботи був аналіз впливу лінійної належності на екстер'єрні ознаки корів червоної степової породи в умовах ДП «Племрепродуктор «Степове» (Миколаївська область). Об'єктом нашого дослідження були корови червоної степової породи, що утримувалися в стаді ДП «Племрепродуктор «Степове» протягом 2004-2015 рр. Предметом дослідження була ступінь розвитку екстер'єрних ознак та її залежність від лінійної належності корів. При виконанні роботи були використані первинні матеріали зоотехнічного обліку (форма 2 МОЛ). Всього було досліджено 139 корів, що мали повні закінчені лактації та відносилися до двох ліній (Люка ЗАН-5 та Казбека ЗАН-60).

Для оцінки вірогідності впливу генотипового фактора на екстер'єрні ознаки корів червоної степової породи використовувався t-критерій Стьюдента [3]. Вся біометрична обробка вихідних даних проведена з використанням ПЕОМ та комп'ютерної програми MS Excel.

В таблиці №1 наведено показники мінливості лінійних промірів екстер'єру корів дослідного стада у розрізі обох ліній. Як бачимо, суттєвих відмінностей у відношенні лінійних промірів екстер'єру корів дослідного стада, що відносилися до ліній Люка та Казбека, не встановлено.

Таблиця № 1

Показники мінливості лінійних промірів екстер'єру корів дослідного стада у розрізі ліній, см

Проміри	Лінії						d	t _d
	Люка			Казбека				
	n	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	CV, %	n	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	CV, %		
Висота в холці	68	128,0 ± 0,5	3,2	71	127,9 ± 0,2	1,4	-0,1	0,18
Глибина грудей	68	67,57 ± 0,22	2,7	71	70,39 ± 2,00	24	-2,8	1,40
Ширина грудей	68	40,66 ± 0,33	6,8	71	41,07 ± 0,28	5,7	-0,4	0,94
Ширина в маклаках	68	51,10 ± 0,34	4,8	71	50,07 ± 0,23	3,8	-1,0	0,66
Ширина в клубях	68	153,09 ± 0,41	2,2	71	152,90 ± 0,57	3,2	-0,2	0,27
Коса довжина тулуба	68	176,76 ± 0,26	1,2	71	175,80 ± 0,26	1,3	-1,0	2,62 *
Обхват п'ястка	68	17,54 ± 0,10	4,5	71	17,07 ± 0,09	4,5	-0,5	3,61 ***

* - $p < 0,05$; *** - $p < 0,001$.

Вірогідні відмінності відмічено лише стосовно косої довжини тулуба, за якою корови лінії Люка переважали своїх ровесниць лінії Казбека на 1,0 см, та обхвату п'ястка, за яким лінії Люка переважали своїх ровесниць лінії Казбека на 0,5 см. У обох випадках ці відмінності мають перший та третій рівень значущості, відповідно.

Зовсім інша картина відмічається при аналізі динаміки живої маси корів дослідного стада від народження до віку першого ефективного осіменіння (таблиця №2). Як бачимо, вже при народженні корови, що відносяться до лінії Люка, вірогідно переважали своїх ровесниць лінії Казбека (23,28 кг та 22,37 кг, відповідно). І, якщо у віці 6 місяців жива маса тварин різних ліній майже не відрізняється, то у більш старших вікових групах (12 та 18 місяців) відмічається високо вірогідне переважання корів лінії Казбека своїх ровесниць за живою масою (див. таблицю №2).

Таблиця № 2

Показники мінливості динаміки живої маси корів дослідного стада у розрізі ліній, кг

Жива маса	Лінії						<i>d</i>	<i>t_d</i>
	Люка			Казбека				
	<i>n</i>	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	<i>CV</i> , %	<i>n</i>	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	<i>CV</i> , %		
При народженні	68	23,28 ± 0,31	10,9	71	22,37 ± 0,21	7,9	-0,9	2,46*
У віці 6 місяців	68	154,54 ± 2,19	11,7	71	153,39 ± 2,59	14,2	-1,1	0,34
У віці 12 місяців	68	180,82 ± 1,98	9,0	71	202,23 ± 3,69	15,4	-21,4	5,11***
У віці 18 місяців	68	245,57 ± 3,15	10,6	71	300,55 ± 5,55	15,6	-55,0	8,61***
У віці першого осіменіння	68	356,35 ± 3,49	8,1	71	330,62 ± 3,75	9,6	-25,7	5,02***

* - $p < 0,05$; *** - $p < 0,001$.

Те, що телиці лінії Люка переважали тварин лінії Казбека майже на 26 кг у віці першого ефективного осіменіння пов'язано не із більш високим рівнем їх розвитку, а обумовлюється суттєвим зсувом віку їх першого ефективного осіменіння. Якщо телиці лінії Казбека вперше осіменялися в середньому у віці 19,7 місяців (із живою масою біля 330 кг), то телиці лінії Люка вперше осіменялися в середньому у віці 23,8 місяців (із живою масою біля 356 кг).

Але це ніяк не вплинуло на особливості росту живої маси корів під час утримання у дійному стаді. Повновікові корови, що відносилися до ліній Люка та Казбека, досягали до третьої лактації живої маси 370...385 кг.

Література:

1. Буркат В. П. Лінійна оцінка корів за типом / В. П. Буркат, Ю. П. Полупан, І. О. Йовенко. – К.: Аграрна наука, 2004. – 88 с.
2. Рубан С. Ю. Обґрунтування параметрів екстер'єрної оцінки молочної худоби / С. Ю. Рубан // Вісник аграрної науки. – 2003. – №8. – С. 71-73.
3. Плохинский Н. А. Руководство по биометрии для зоотехников / Н. А. Плохинский. – М. : Колос, 1969. – 256 с.

ОЦІНКА ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ НА ПІДСТАВІ РІВНЯ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ЇХ ДОЧОК

Павлюк Сергій Віталійович
магістрант II-го року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** Показано, що середній рівень продуктивності корів дослідного стада складає $4096,2 \pm 26,8$ кг молока. Вплив генотипу бугая-плідника на рівень молочної продуктивності їх дочок складає 4,2%. Показано, що частка бугаїв-плідників мають позитивні оцінки племінної цінності, проте як інші, навпаки, мають негативні оцінки племінної цінності.*

***Ключові слова:** оцінки племінної цінності, EBV, BLUP, червона степова порода*

Підвищення молочної продуктивності корів значною мірою обумовлено генетичним потенціалом генофонду, що використовується та розробкою удосконалення методів оцінки племінної цінності [1].

Генетичне розмаїття тварин у межах породи й окремих стад обумовлює можливість селекції тварин у напрямку поліпшення тих чи інших ознак молочної продуктивності [2]. Велике значення при цьому мають бугаї-поліпшувачі.

Таким чином, *головною метою* роботи був аналіз впливу лінійної належності на показники молочної продуктивності корів червоної степової породи.

Дослідження проведено на базі ДП “Племрепродуктор “Степове” Миколаївського району Миколаївської області. Оцінку молочної продуктивності в господарстві проводили щомісяця за надоєм і вмістом жиру в молоці. Для досягнення мети поставленої в даній роботі було використано матеріали обліку продуктивності тварин стада (форма 2-Мол).

Всього було досліджено 109 корів, які мали повні закінченні лактації ($n = 526$) протягом 2003-2015 рр. Місячні надої були перераховані з використанням поліноміального згладжування лактаційної кривої.

Предметом дослідження були особливості оцінювання племінної цінності бугаїв-плідників з використанням моделі порівняння із середнім по стаду та моделлю BLUP Sire Model. Проаналізовано вплив паратипових і генетичних факторів на показники молочної продуктивності корів червоної степової породи. Визначення ступеню впливу генетичного і паратипового факторів проводилося з використанням алгоритму дисперсійного аналізу [1]. Вся біометрична обробка вихідних даних проведена з використанням ПЕОМ та комп'ютерної програми MS Excel.

В даний час в багатьох країнах для оцінки тварин використовуються методи, що базуються на змішаних моделях (Mixed Model Equations – MME). Оцінки племінної цінності, розраховані за методом BLUP, мають мінімальну дисперсію помилки. Тому можна вважати, що, за інших рівних умов, оцінки племінної цінності за BLUP будуть з найбільшою ймовірністю відображати справжню генетичну цінність особин.

Модель (BLUP Sire Model), яка була нами використана для розрахунку оцінок племінної цінності бугаїв-плідника, мала наступний вигляд:

$$y = X \cdot \beta + Z \cdot \alpha + \varepsilon \quad (1)$$

де y - вектор спостережуваних значень залежної змінної; β - вектор фіксованих ефектів (рік лактації); α - вектор рандомізованих ефектів (генотип бугая-плідника); ε - вектор випадкових залишкових (неврахованих) ефектів; X і Z - відомі матриці, що відносяться до оцінюваних ефектах.

Для моделі (1) рівняння змішаної моделі тоді буде мати наступний вигляд:

$$\begin{bmatrix} X'X & X'Z \\ Z'X & Z'Z + \lambda \cdot I \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \beta \\ \alpha \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} X'y \\ Z'y \end{bmatrix} \quad (2)$$

де

$$\lambda = \frac{4 - h^2}{h^2} \quad (3)$$

де h^2 - коефіцієнт успадкованого ознаки.

У ДП “Племрепродуктор “Степове” Миколаївського району, як нами було встановлено, використовується спермопродукція шести бугаїв-плідників – Орфей, Тангенс, Алтай, Нарцис, Тополь та Памір.

Для того, щоб знизити вплив паратипових факторів, нами була використана процедура оцінки племінної цінності бугаїв-плідників за рівнем продуктивності їх нащадків (тобто, дочок).

У табл. 1 наведено оцінки племінної цінності бугаїв-плідників, які було отримано на підставі показників надою за 305 днів їх дочок, оцінених за перші п'ять лактацій.

Як бачимо, середній рівень продуктивності корів дослідного стада складає $4096,2 \pm 26,8$ кг молока. Але при цьому, рівень молочної продуктивності значно коливається серед корів різного походження (табл. 1). Вплив генотипу бугая-плідника на рівень молочної продуктивності їх дочок складає 4,2%.

Найбільший рівень продуктивності мають дочки таких бугаїв-плідників, як Нарцис ($4249,2 \pm 53,4$ кг) та Тангенс ($4128,3 \pm 93,5$ кг). Навпаки, найменший рівень продуктивності мають дочки такого бугая-плідника, як Алтей ($3687,3 \pm 85,3$ кг). Спостерігається ефект того, що продуктивність дочок наближається до однакового рівня, що говорить про відселекційованість стада до певного рівня продуктивності.

Таблиця №1

Оцінки племінної цінності (EBV) бугаїв-плідників враховуючи середні показники вибірки

Кличка бугая-плідника	Надій, кг $(\bar{X} \pm S\bar{x})$	n	EBV	
			кг	%
Орфей	$4004,1 \pm 104,8$	47	-60,9	98,5
Тангенс	$4128,3 \pm 93,5$	41	19,3	100,5
Алтей	$3687,3 \pm 85,3$	19	-136,1	96,7
Нарцис	$4249,2 \pm 53,4$	136	179,9	104,4
Тополь	$4120,1 \pm 48,9$	149	29,1	100,7
Памір	$3995,1 \pm 49,7$	134	-118,3	97,1
У середньому	$4096,2 \pm 26,8$	526	X	X

Оцінювання племінної цінності цих бугаїв на підставі рівня молочної продуктивності їх нащадків за 305 днів лактації дозволяє нам отримати більш адекватні оцінки їх потенціального прояву.

Як бачимо, частка бугаїв-плідників мають позитивні оцінки племінної цінності (тобто, є поліпшувачами), проте як інші, навпаки, мають негативні оцінки племінної цінності (тобто, є погіршувачами). Найвищі значення оцінок племінної цінності мають бугаї-плідники Нарцис (+179,9кг молока), Тополь (+29,1кг молока) та Тангенс (+19,3кг молока). Таким чином, використання їх спермопродукції збільшить середній по стаду рівень надою в кожній наступній генерації на 4,4%, 0,7% та 0,5%, відповідно.

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

З іншого боку, найнижчі оцінки племінної цінності мали бугаї-плідники Алтей (-136,1кг молока) та Памір (-118,3кг молока). Використання їх спермопродукції зменшить середній по стаду рівень надою в кожній наступній генерації на 3,3% та 2,9%, відповідно.

Отримані відмінності між бугаями-плідниками за рівнем молочної продуктивності їх дочок мають високу вірогідність й відповідають першому рівню значущості (табл. 2).

Оцінка коефіцієнту успадкування рівня молочної продуктивності, що була отримана за алгоритмом дисперсійного аналізу, складає 4,2%.

Таблиця №2

Результати однофакторного дисперсійного аналізу впливу генотипу бугаїв-плідників на надій їх дочок

Джерело мінливості	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>h²</i>
Генотип бугая	5	8254271,3	1650854,3	4,53	0,001	0,042
Випадкова	520	189542893,1	364505,6			
Загальна	525	197797164,4				

У таблиці 3 наведено оцінки племінної цінності бугаїв-плідників на підставі методу BLUP, які були отримані на підставі показників надою за 305 днів їх дочок, оцінених за першу, другу та третю лактації.

Таблиця №3

Оцінки племінної цінності (BLUP) бугаїв-плідників за надоєм, кг

Кличка бугая-плідника	<i>n</i>	BLUP		BLUP		BLUP	
		за I-у лактацію	<i>n</i>	за II-у лактацію	<i>n</i>	за III-ю лактацію	
Орфей	6	31,4	6	-5,6	6	0,3	
Тангенс	6	-12,2	6	10,5	6	-0,4	
Алтей	8	10,9	8	2,1	0	-	
Нарцис	26	-23,0	26	-6,1	26	-0,2	
Тополь	42	16,3	42	6,9	39	0,6	
Памір	46	-23,4	46	-7,9	27	-0,3	

Таким чином, найвищі значення оцінок племінної цінності за надоєм мають бугаї-плідники Нарцис (+179,9 кг молока) та Тополь (+29,1 кг молока). Проте, племінна цінність бугаїв-плідників була оцінена з використанням моделі порівняння із середнім по стаду. Оцінки племінної цінності бугаїв-плідників за надоєм методом BLUP свідчать про перевагу нащадків бугая-плідника Тополя.

Література:

1. Кузнецов В. М. Методы племенной оценки животных с введением в теорию BLUP / В. М. Кузнецов. – Киров : Зональный НИИСХ Северо-Востока, 2003. – 358 с.
2. Гиль М. І. Генетико-математичне моделювання кількісних ознак у тваринництві: огляд / М. І. Гиль, С. С. Крамаренко // Вісник СНАУ. – 2008. – Вип. 10. – С.49-55.

Галузь «Ветеринарія»:

СЕЧОКАМ'ЯНА ХВОРОБА КОТІВ

Іщенко Тетяна Анатоліївна

вчитель фізики

Полтавська загальноосвітня школа № 25, м. Полтава

Захлистун Єлизавета Тарасівна

учениця

Полтавська загальноосвітня школа № 25, м. Полтава

***Анотація:** обґрунтовано особливості виникнення захворювання, що характеризується порушенням обміну речовин в організмі котів. Подано чинники, що впливають на виникнення сечокам'яної хвороби у котів, особливості ускладнень під час її проходження та обґрунтовано причини захворювання домашніх тварин.*

***Ключові слова:** сечокам'яна хвороба, симптоми, вік тварин, тип годівлі.*

Сечокам'яна хвороба (уролітіаз) – захворювання, що характеризується порушенням обміну речовин в організмі, супроводжується утворенням і відкладанням сечових каменів, які можуть локалізуватися в нирках, сечоводах, сечовому міхурі і сечівнику. Найчастіше цим захворюванням хворіють вівці, хутрові звірі (норки), коти, собаки деяких порід, велика рогата худоба. Сечокам'яна хвороба котів у структурі захворюваності становить від 5% до 10% (близько 7%) від загальної кількості хворих. І смертність з причин сечокам'яної хвороби у котів вища, ніж у людей і собак [2].

Причини сечокам'яної хвороби повністю не вивчені, але на це захворювання впливає ряд факторів. Їх можна поділити на два види:

- екзогенні фактори (кліматичні і геохімічні умови, дієтичний фактор).

- ендогенні фактори (гормональний дисбаланс, анатомічні особливості, аномалії сечовивідної системи, порушення функцій шлунково – кишкового тракту, різні інфекції).

Спочатку захворювання розвивається непомітно, без виражених симптомів. Великі камені довго не дають про себе знати, особливо при ураженні однієї нирки. Дрібні камені, нерідко у вигляді сечового піску, можуть закупорювати певні ділянки сечовивідних шляхів і викликати утруднене сечовиділення. Відбувається розширення цих ділянок сечової системи, яке викликає неспокій тварин під час болючих відчуттів. При защемленні каменів можуть бути сечові кольки у вигляді болючих приступів.

Захворювання часто ускладнюється гідронефрозом, пієлітом, уроциститом, уретритом, парезом і паралічем сечового міхура. Нерідко буває і розрив сечового міхура [1].

Визначено, що сечокам'яну хворобу мають коти всіх порід і навіть безпородні. В основному це коти персидської породи та самці [3].

Наше дослідження проводилося на базі ветеринарної клініки Полтавської державної аграрної академії (кафедра терапії). Об'єктом дослідження були 10 тварин віком від 1 до 10 років.

Ми використали такі методи дослідження:

- клінічні: загальний огляд, поведінку, температуру тіла, пальпацію нирок і сечового міхура;
- лабораторні: дослідження сечі, експрес тест Urine RS;
- ультразвукова діагностика.

Клінічне дослідження котів проводять з метою перевірки стану їхнього здоров'я щодо різних захворювань. Спочатку наших тварин ми оглянули. Вони повинні бути рухливі, веселі, мати гарний апетит, рівне дихання, вологу і холодну мочку носа. Важливим показником здоров'я тварин є нормальна температура тіла. Для вимірювання температури ми використали метод термометрії, коли ветеринарний або медичний термометр після струшування і змащування вазеліновим маслом вводять в пряму кишку тварин. Методом пульпації ми дослідили живіт котів. При сечокам'яній хворобі живіт стає тугий і болючий.

Сечу ми досліджували двома шляхами, визначали її колір і прозорість та досліджували за допомогою експрес тесту Urine RS.

З допомогою ультразвукового дослідження ми визначали локалізацію каменя, його форму, розміри, стан структури. Спеціальної підготовки тварина не потребує, але слід пам'ятати, що у товстих тварин місце локалізації нирок простежується з певними труднощами. Сечовий міхур досліджують тільки добре наповненим, камені в ньому виявляються дуже легко, незалежно від свого мінерального складу.

Нами встановлено, що частіше хвороба реєструється в котів віком від 1 до 5 років – в 30 %, рідше віком більше 5 років – у 20% випадків (табл.1).

Таблиця 1

Кількість випадків захворювання котів сечокам'яною хворобою залежно від віку

№	Вік котів	Загальна кількість	%	Кількість хворих	%
1	від 1 до 5 років	5	50	3	30
2	більше 5 років	5	50	2	20
	Разом	10	100	5	50

Також таке захворювання частіше зустрічається в кастрованих котів – у 40%, рідше в некастрованих – у 10% випадків (табл.2).

Таблиця 2

Кількість випадків захворювання сечокам'яною хворобою кастрованих і некастрованих котів

№	Вік котів	Всього	Кастровані коти	%	Не кастровані коти	%	Всього	%
1	Від 1 до 5 років	5	2	20	1	10	3	30
2	Від 5 років	5	2	20	–	–	2	20
	Разом	10	4	40	1	10	5	50

Корми також відіграють у цьому захворюванні важливу роль. Сечокам'яну хворобу частіше мають тварини, що мали тип годівлі готовими сухими кормами (Kiticat, Whiskas) - у 30%, змішаний тип годівлі (натуральні корми та готові корми) – захворювання мали 10 % котів, при годівлі натуральними кормами – 10 % котів (рис.).

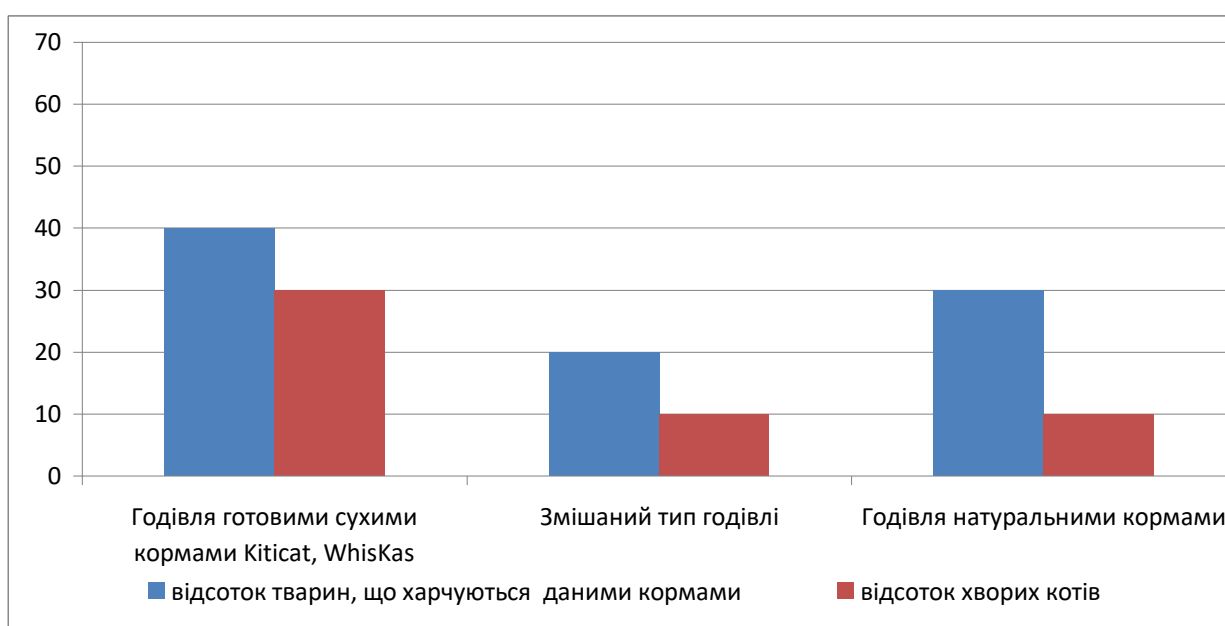

Рис. Тип годівлі котів, хворих на сечокам'яну хворобу

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (29 вересня по 6 жовтня 2017р.)

Висновки. За результатами досліджень встановлено, що у котів, які харчуються готовими сухими кормами економ-класу (Kiticat, Whiskas) порушується обмін речовин, що призводить до виникнення сечокам'яної хвороби. Прояв захворювання є характерним в більшій мірі для кастрованих тварин віком від 1 до 5 років.

У зв'язку з тим, що ми розглянули не всі причини, які впливають на сечокам'яну хворобу котів – це питання потребує проведення подальших більш глибоких досліджень.

Література

1. Внутрішні незаразні хвороби тварин / М. О. Суданов, М. І. Цвіліховський та ін.; за ред. М. О. Суданова. – Київ, 2002. – С.282 – 284.
2. Внутрішні хвороби тварин / В. І. Левченко, В. В. Влізло, І. П. Кондрахін та ін.; за ред. В. І. Левченка. – Біла Церква, 2010. Ч.2. – 610с.
3. Локес П. І. Сечокам'яна хвороба у собак і кішок / П. І. Локес. – Полтава, 2006. – 80с.

НАУКОВЕ МИСЛЕННЯ: Збірник статей учасників тринадцятої всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього», (29 вересня - 6 жовтня 2017р.). – Видавництво НМ. – Дніпро, 2017. – 76 с.

Підписано до друку 11.10.2017 р.

Друк офсетний. Папір типографський. Тираж 50 прим. Замовлення № 010013